

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor (kombinace): Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání a Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

**ZOONYMA V DĚTSKÉ LITERATUŘE (NA
PŘÍKLADU ONDŘEJE SEKORY)**

**ZOONYMS IN CHILDREN'S LITERATURE (IN
THE WORK OF ONDŘEJ SEKORA)**

Bakalářská práce: 09-FP-KČL-B-38

Autor:

Eva ŠÍMOVÁ

Podpis:

Adresa:

Husova 485

294 21, Bělá pod Bezdězem

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Naděžda Kvítková, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
52	0	0	0	41	0

V Liberci dne: 21. 4. 2010

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Liberci dne: 21. 4. 2010

Eva Šimová

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucí této bakalářské práce doc. PhDr. Naděždě Kvítkové, CSc. za mnoho cenných rad, podnětů a materiálů, které mi po celou dobu vytváření práce poskytovala, a dále celé své rodině za podporu, bez níž by tato práce nemohla vzniknout.

Anotace

Cílem bakalářské práce je analýza zoonym vyskytujících se v dílech Ondřeje Sekory. Zjišťujeme autorovy postupy a motivace, na jejichž základě Sekora své hrdiny z živočišné říše pojmenovával, nejvýraznější zoonyma jsou stručně charakterizována.

Klíčová slova

Apelativizace, Apelativum, Ondřej Sekora, Proprializace, Proprium, Zoonymum

Annotation

Ziel der Bakkalaureatsarbeit ist eine Analyse der Zoonyme, die in Ondřej Sekora's Werke vorkommen. Wir ermitteln das Verfahren und Motivationen des Autors, aufgrund dessen Sekora seine Helde aus dem tierischen Reich benannt hat. Die bedeutendsten Zoonyme sind kurz charakterisiert.

Schlüsselwörter

Apelativisation, Apelativum, Ondřej Sekora, Proprium, Proprialisation, Zoonym

Annotation

The aim of this bachelor work is a zoonym analysis from the Ondřej Sekora's works. We have done a survey into the author's ways and motivations representing a basis for Sekora's names of the heroes from the animal world. The most distinct names are shortly characterized.

Keywords

Apelativisation, Apelativum, Ondřej Sekora, Proprium, Proprialisation, Zoonym

Obsah

Obsah	8
Seznam použitých zkratk a symbolů	10
1. Úvod	11
2. Zoonyma	11
2.1 Obecná charakteristika	11
2.2 Funkce literárních zoonym v textu	12
3. Ondřej Sekora	12
4. Dílo Ondřeje Sekory	14
5. Zoonyma v díle Ondřeje Sekory	16
5.1 Typy zoonym	16
5.2 Slovtvorná charakteristika Sekorových zoonym	18
5.3 Charakteristika ilustrací	20
6. Charakteristika nejdůležitějších Sekorových zoonym	20
6.1 Ferda Mravenec	20
6.2 Brouk Pytlík	24
6.3 Beruška	25
7. Další zoonyma a živočichové v díle Ondřeje Sekory	26
7.1 Voříškova dobrodružství	26
7.2 Ferda Mravenec	27
7.2.1 Pojmenování živočichové	27
7.2.2 Ostatní živočichové	27
7.3 Malované počasí	28
7.4 Mravenci se nedají	28
7.4.1 Propria mravenců	28
7.4.2 Ostatní živočichové	29
7.5 Ferda Mravenec v cizích službách	29
7.5.1 Pojmenovaná zvířata	29
7.5.2 Ostatní živočichové	30
7.6 Ferda v mraveništi	30
7.6.1 Propria mravenců	30
7.6.2 Ostatní živočichové	31
7.7 Ferdův slabikář	31
7.8 Trampoty brouka Pytlíka	32
7.9 Malířské kousky brouka Pytlíka	32
7.10 Ferda cvičí mraveniště	33
7.10.1 Ferda Mravenec a brouk Pytlík	33
7.10.2 Další propria mravenců	33
7.10.3 Ostatní živočichové	34
7.11 Kronika města Kocourkova	34
7.12 Kuře Napipi a jeho přátelé	35
7.12.1 Kuře Napipi	35
7.12.2 Další zoonyma	35
7.12.3 Ostatní živočichové	36
7.13 Uprchlík na ptačím stromě	36

7.14	Na dvoře si děti hrály	37
7.15	Čmelák Aninka	38
7.15.1	Aninka	38
7.15.2	Ostatní živočichové	39
7.15.3	Antroponyma a další propria	40
7.16	O psu vzduchoplavci	41
7.16.1	Chloupek	41
7.16.2	Ostatní živočichové	41
7.17	Pošta v zoo	41
7.17.1	Propria zvířat	41
7.17.2	Nepojmenovaní živočichové	42
7.18	Sedm pohádek	43
7.19	Broučci na pouti	43
7.20	Koník Hop	44
8.	Abecední seznam zoonym	44
9.	Závěr	49
	Prameny	49
	Odborná literatura	50
	Ostatní zdroje	51

Seznam použitých zkratek a symbolů

ČA – Čmelák Aninka

FCM – Ferda cvičí mraveniště

FM – Ferda Mravenec (kniha)

FMCS – Ferda Mravenec v cizích službách

KH – Koník Hop

KN – Kuře Napipi

LN – Lidové noviny

MKBP – Malířské kousky brouka Pytlíka

MN – Mravenci se nedají

OPV – O psu vzduchoplavci

PZ – Pošta v zoo

SP – Sedm pohádek

TBP – Trampoty brouka Pytlíka

UPS – Uprehlík na ptačím stromě

VD – Voříškova dobrodružství

1. Úvod

Problematika literárních zoonym nebyla doposud podrobně prozkoumána. Tato specifická oblast pojmenovávání živočichů v literárních textech, jež je součástí onymického systému, se do popředí zájmu dostává teprve v současné době. Práce se proto zabývá jmény živočichů v literárních textech, způsoby, které mohou ovlivnit výběr a volbu zoonym v literatuře pro děti, sémantickou a gramatickou charakteristikou daných zoonym, a to vše na příkladu jednoho významného představitele literatury pro děti - Ondřeje Sekory.

Cílem je snaha postihnout hlavní motivy, které autora Ondřeje Sekoru mohly inspirovat k označování zvířecích literárních postav, popřípadě se práce snaží postihnout vztah mezi konkrétním zoonymem a jeho nositelem. Nedílnou součástí je také charakteristika několika význačnějších zoonym vyskytujících se v díle Ondřeje Sekory, která často vede k objasnění sémantického významu daného zoonyma.

Kromě stručného životopisu Ondřeje Sekory a seznamu jeho základních děl, obsahuje práce také abecední seznam zoonym objevujících se v nejdůležitějších publikacích Sekorovy tvorby a uvedení jejich výskytu.

2. Zoonyma

2.1 *Obecná charakteristika*

V onymickém systému představují zoonyma jeden z druhů pojmenování, patří tedy do skupiny vlastních jmen, tzv. bionym¹, a jedná se o označování živočichů. V literatuře mají zoonyma své specifické místo především v literatuře určené pro děti a mládež.

Můžeme rozlišit dva typy zoonym, vlastní jména skutečných živočichů jsou zoonyma vlastní a o nepravých zoonymech mluvíme v případě, že se jedná o jména smyšlených živočichů. Zoonyma se do popředí zájmu dostávají teprve v poslední době.

Pojmenování živočichů mohou být v literárních textech tvořena různě – např. použitím lidského jména, jména zvířete, či dochází k autorské invenci a jméno je vymyšleno autorem.

¹ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vydání. Brno: Vydavatelství MU, 1999. s. 164

2.2 Funkce literárních zoonym v textu

Nejvýraznější funkce, které můžeme vypočítat u zoonym, jsou, stejně jako je tomu u dalších propriet, funkce individualizační, identifikační a diferenciativní. Tyto funkce odlišují zoonyma od apelativ, tedy jmen obecných, a zařazují je ke jménům vlastním. Nositel zoonyma se stává jedinečným živočichem, neboť je pojmenovaný a tím odlišený od ostatních živočichů.

Další funkcí, která však nemusí být u zoonym vždy obsažena, je funkce charakterizační. U zoonym Ondřeje Sekory je hojně využívána. V jeho díle nalezneme celou širokou škálu nejrůznějších zoonym založených právě na charakteristických rysech živočicha, který nese dané pojmenování. Charakterizační zoonymum může být utvořeno na základě vnitřní charakteristiky živočicha, příkladem nám může posloužit mravenec Nebojsa v *MN*, nebo se naopak zohledňuje charakteristika vnější – např. v *MKBP* postava mouchy Bzučalky.

U některých zoonym se vyskytuje také funkce humorná a aktivizační jako je tomu v případě brouka Čmárybora Šmodrchy v *MKBP*, kdy je jednak pojmenování vtipné a navíc si čtenář musí domyslet souvislost mezi jménem postavy a její dovedností malovat.

3. Ondřej Sekora

Ondřej Sekora, jeden z nejvýznamnějších českých ilustrátorů a spisovatelů pro děti 20. století, se narodil dne 25. září 1899 v Králově Poli u Brna jako třetí v pořadí z celkem šesti dětí do rodiny přísného otce. Sekorův otec působil jako odborný učitel, ovšem již po osmi letech od narození Ondřeje zemřel, načež musela rodina čelit poměrně těžké sociální situaci.

Sekora studoval nejprve na gymnáziu v Brně, později kvůli špatným školním výsledkům přestoupil na gymnázium ve Vyškově. Již v době dospívání byl velmi všestranný, zajímal se o přírodu, četbu, sportoval a kreslil žertovné obrázky s texty. Zapisoval si různé události ze svého života, které potom souhrnně nazval *Moje paměti*. Před maturitou byl poslán na vojnu do Vídně, což se ukázalo jako výborná zkušenost do života, neboť zde mohl navštěvovat různá muzea a galerie. Po válce složil maturitu na gymnáziu ve Vyškově a znovu byl povolán k vojenskému výcviku, tentokrát pro změnu sokolskému. Díky této a předcházející vojenské zkušenosti se stal přesvědčeným antimilitaristou. Začal studovat práva

v Brně, jak si přála jeho matka, avšak po dvou letech z univerzity odešel a studium nikdy nedokončil.

V roce 1921 se Ondřej Sekora stává sportovním referentem v brněnských Lidových novinách a začíná používat šifru „-ra“, později se prezentuje i pod dalšími šiframi či pozměněnými podobami svého jména. Zpočátku je jeho kresba převážně humoristická a už v tomto období vytváří své první zvířecí hrdiny jako jsou kráva, kachny, kobyly, kocour, prasata, kozy, myši, králíci a mnozí další. Od roku 1922 začíná kreslit do nově založené rubriky Lidových novin Dětského koutku, který také vedl. Ze soudních líčení u Nejvyššího soudu, který tehdy sídlil v Brně, píše soudničky.

Další velkou zkušeností a pozdější inspirací se pro Ondřeje Sekoru stává roční stáž v Paříži, kam byl Lidovými novinami vyslán roku 1923. Odtud si mimo jiné přivezl vřelý vztah k ragby, sportu, o kterém nejenom napsal příručku, ale byl v něm také rozhodčím a trenérem. V jeho tvorbě v této době převažují sportovní karikatury, ale nebrání se ani těm politickým. V letech 1926 – 1929 rediguje týdeník Sport, mezitím přechází do pražské redakce Lidových novin.

S nástupem moderní techniky se poněkud mění situace v novinách, fotografie začínají převažovat a vytlačují kresby do dětských rubrik či do nedělních příloh. Ondřej Sekora přichází s kresbami pejska Voříška k veršům Edvarda Valenty. V roce 1927 je novinami znovu na rok poslán do Paříže a má možnost stát se přímým divákem Tour de France, z které píše zajímavé reportáže a maluje k nim vtipné kresby. Do přílohy Dětský koutek proniká s dalším obrázkovým seriálem *Cvočkův podivný život* a spolupracuje s Jaromírem Johnem. Přispívá také mimo jiné do Pestrých květů. Sekorovy obrázkové seriály vzbuzují velký ohlas, neboť jsou něčím novým a neotřelým, navíc jsou vtipné a dětskými čtenáři oblíbené. A právě tehdy se objevuje legendární Ferda Mravenec se svým podivným a nešikovným kamarádem broukem Pytlíkem a od roku 1939 vstupuje do literárního světa i kuře Napipi.

Po roce 1939 pro Ondřeje Sekoru nastává nová a velmi složitá životní etapa, neboť přicházejí válečná léta a s nimi se objevují mnohé problémy, jimž musí čelit. Sekora dostává výpověď z novin, následně je vyloučen ze Syndikátu novinářů pro židovský původ své druhé manželky Ludmily. Dělá sice všemožná opatření, aby uchránil svou rodinu před deportací, dává dokonce pokřtít syna i manželku a nechává se znovu oddat při církevním obřadu. Ve finanční krizi mu pomáhá nakladatel Josef Hokr, který Sekorovi vyplácí už předem zálohy za

reedice, které mají vyjít až po válce. Nicméně v roce 1944 je Ondřej Sekora poslán do pracovního tábora Kleinstein, později se dostává do Osterode. V těchto neradostných okamžicích vzniká *Kreslený deník z pracovních táborů* (1944-1945), který zaznamenává události odehrávající se v pracovním táboře, ale sloužil i pro pobavení spoluvězňů.

Po válce se Sekora vrací zpět do novin, tentokrát pro změnu do deníku Práce, a pomáhá s přípravami nového týdeníku Dikobraz, v kterém je později krátce šéfredaktorem. Ilustruje *Psi čich* od Michaila Zoščenka, Františkovi Němcovi *Soudničky aneb Loučení s Roškrtem* a Václavu Lacinovi *Slyš a piš*. Poválečnou novinkou v životě autora je jeho vstup do komunistické strany, která má později vliv také na podobu jeho dalšího díla.

Sekora v této době působí mimo jiné jako zaměstnanec Státního nakladatelství dětské knihy, odkud ale později odchází. V roce 1949 vychází jeho *Pohádka o stromech a větru* a *Jak se uhlí pohněvalo*, navrhl dokonce loutkovou hru pro českou televizi podle své knížky *Na dvoře si děti hrály*, nakreslil titulky pro film o Ferdovi. Neustále se zúčastňoval nejrůznějších besed a propagoval „dobré knihy a dobré umění pro děti“, se Svazem československých spisovatelů vyjel na několik zájezdů, kde si účastníci vyměňovali své zkušenosti s představiteli dětských nakladatelství. Kromě spolupráce s Československou televizí se zapojil i v Československém rozhlasu.

Po odchodu z nakladatelství přispíval svými kresbami do Hosta do domu, Lidových novin, Mateřídoušky, Ohníčku a Pionýra. S jeho jménem jsou spjaty i Humoristické listy, Literární noviny a Pestrý týden. Soustředil se především na tvorbu pro děti a roku 1964 je jmenován zasloužilým umělcem, o dva roky později získává cenu Marie Majerové za celoživotní tvorbu pro děti a mládež. Jeho knihy určené dětem byly přeloženy do mnoha jazyků a stávají se oblíbenými nejen u nás. Bohužel se u Ondřeje Sekory objevují stále více zdravotní potíže, v roce 1964 je stížen mozkovou mrtvicí, na jejíž následky o tři roky později, dne 4. července 1967, v Praze umírá.

4. Dílo Ondřeje Sekory

- *Ragby, jak se hraje a jeho pravidla* (1926)
- *Voříškova dobrodružství* (1926) – kreslený seriál, verše Edvarda Valenty
- *Jak Cvoček honil pytláka* (1932) – kreslený seriál
- *Ferda Mravenec* (1936)

- *Ferda Mravenec v cizích službách* (1937)
- *Ferda v mraveništi* (1938)
- *Slavnost u broučků* (1938) – leporelo
- *Ferdův slabikář* (1939)
- *Trampoty brouka Pytlíka* (1939)
- *Malířské kousky brouka Pytlíka* (1940)
- *Kuře Napipi a jeho přátelé* (1941)
- *Uprchlík na ptačím stromě* (1943)
- *Slavnost u broučků* (1946)
- *Ferda cvičí mraveniště* (1947)
- *Kronika města Kocourkova* (1947)
- *Žertíky pro malé čertíky* (1948)
- *Jak se uhlí pohněvalo* (1949)
- *Pohádka o stromech a větru* (1949)
- *Jak pejsek nechtěl nic dělat* (1950)
- *O zlém brouku Bramborouku* (1950)
- *Kousky mládence Ferdy Mravence* (1950) – seriály z Mateřídoušky, verše Ljuba Štíplová
- *Štědrý večer* (1951)
- *Ferda ničí škůdce přírody* (1951) – skládačka
- *O traktoru, který se splašil* (1951)
- *Malované počasí* (1951)
- *Mravenci se nedají* (1954)
- *Na dvoře si děti hrály* (1955)
- *Čmelák Aninka* (1959)
- *Chcete se podívat?* (1959)
- *Hurá za Zdendou* (1960)
- *Ptáci krasavci* (1960) – ilustrace Vlastimil Lažanský
- *Nápady kuřete Napipi* (1961) – kreslený seriál, bez textu
- *Všetečka Napipi* (1961) – kreslený seriál, bez textu
- *Napipi na dvoře* (1961) – kreslený seriál, bez textu

- *Naše kuře Napipi* (1961) – kreslený seriál, bez textu
- *O psu vzduchoplavci* (1961)
- *Knižka Ferdy Mravence* (1962) - souborné vydání tří prvních knih o Ferdovi, úpravy textu i kreseb
- *Pošta v zoo* (1963)
- *Sedm pohádek* (1964)
- *Brouk Pytlík* (1969) – souborné vydání knih o brouku Pytlíkovi
- *Ferda Mravenec* (1969) – seriál z LN
- *Broučci na pouťi* (1970) – přepracovaná reedice Slavnosti u broučků, verše Hana Vrbová
- *Kapitán Animuk loví v Africe* (1971) – kreslený seriál z Pestrého světa
- *Kapitán Animuk opět loví v Africe* (1972) – kreslený seriál z Pestrého světa
- *Byli jednou dva pejscí* – kreslený seriál z LN
- *Veselá kniha seriálů* (1982) – výbor
- **Sekora, O. J.: *Vesele s Ondřejem Sekorou*** (1999) – výbor

5. Zoonyma v díle Ondřeje Sekory

5.1 Typy zoonym

Ondřej Sekora představuje jednoho z významných českých tvůrců autorské pohádky a jeho pohádky jsou obvykle určeny dětem předškolního nebo mladšího školního věku. Vytváří zejména zvířecí antropomorfizující pohádky, ve kterých se vyskytuje rozmanitá škála živočichů, zejména pak z hmyzího a ptačího světa. Některé Sekorovy zvířecí postavy úmyslně představují lidské typy – například Ferda Mravenec, brouk Pytlík, Beruška a někteří další.

Inspiraci pro svoji tvorbu Sekora získával z lidové zábavy (cirkus, kabarety, šantány, poutě..) a samozřejmě značně čerpal náměty z přírody, o kterou se velmi zajímal. Jeho doménou je antropomorfizovaný svět hmyzu, jeho hrdinové jsou především mravenci, dále pak brouci, čmeláci, vosy, včely a mnoho dalších živočichů. Jelikož měl značné znalosti také z oblasti ornitologie, mezi jeho literární hrdiny se dostává i množství ptačích zástupců – např. v *UPS*.

Typický je pro jeho pohádky jazyk, který má spíše hovorový charakter, a humorné situace, do nichž se literární postavy dostávají. Sekorovi hrdinové jsou většinou aktivní, dynamičtí, odvážní, zvědaví a často nám mohou připomínat malé děti. Někdy autor využívá parodii, ale téměř vždy se předkládá dětskému čtenáři nějaké poučení, neboť Ondřej Sekora klade důraz především na výchovnou a didaktickou funkci, na etické hodnoty. Rozhodně však striktně nemoralizuje a nepoučuje, často si ke svému výchovnému záměru vybírá právě různé živočichy, u kterých je aplikovaná výchovná složka méně nápadná, a proto velice účinná.

Zoonyma v díle Ondřeje Sekory jsou rozličná, většinou se neopakují, až na výjimky máme možnost se setkat alespoň s jedním v každém jeho díle a na základě jejich tvoření můžeme Sekorova zoonyma rozdělit do několika kategorií.

Nejméně frekventovaným způsobem označení literární postavy z živočišné říše jsou zoonyma citoslovečného původu. Takový případ nalezneme u postavičky kuřete Napipi (*KN*), kdy Sekora využil citoslovce obvyklého volání na drůbež „napipi“. Využití citoslovce povzbuzení ke skoku se nám nabízí u postavy koníka Hopa z kresleného seriálu *KH*. Také mravenci Bim, Bam a Bum (*FCM*) jsou zoonyma utvořená z citoslovce.

Některé zvířecí hrdiny Ondřej Sekora označil hypokoristiky. Používá domácí označení odvozená z běžných a ve společnosti v té době oblíbených proprií, příkladem mohou být deminutivní podoby jmen čmeláka Aninky a její dcery Majdalenky (*ČA*), kobylinky Martičky a broučka Toníčka (*TBP*). Nalezneme i několik postav pojmenovaných rodnými jmény v nezdrobnělém tvaru, tedy v neutrální a oficiální formě – mravenci Pavel, Ivan (*FMCS*).

Dalším typem označení literárních postav je využití apelativa, avšak napsaného s velkým počátečním písmenem. Jsou to zoonyma jako třeba Chroust, Potemník, Krtonožka (*TBP*). U těchto a některých dalších jmen tedy došlo k proprializaci apelativ, z obecného jména se stává jméno vlastní.

Poměrně málo využívaná je forma pojmenování, která připomíná osobní jméno člověka, tedy rodné jméno a příjmení. Taková varianta se nám představuje v případě Koníčka Zeleného, Mandelínka Samétečky (*MKBP*) atd. Obdobně se někdy využívá pouze podoby připomínající příjmení, která je naopak v dílech Ondřeje Sekory frekventovanější – paní Vrbová (stužkonoska vrbová; *MKBP*), paní Števlíková (*FMCS*), paní Chlupáčková (*MKBP*)

apod. Některá jména ve spojení pan/paní + jméno pro změnu implikují rodná jména, ačkoliv se původně jedná o jméno obecné – paní Růměnice (*FM*). Jedná se o podobný případ jako již uvedené psaní apelativa s velkým počátečním písmenem (proprializace apelativ). U postav mužského rodu není jednoznačné, zda je v tomto spojení myšleno jméno rodné, či příjmení – pan Hlemýžď (*FM*).

Příležitostně si Ondřej Sekora hraje také s jazykem, využívá jazykové komiky a vytváří úplně nová neotřelá propria – zvláštní zdobnělina čmelák Čmeláčirinínek (*ČA*), využití pozdravu u mravence Těpéra (*FCM*). Namísto vytvoření neologismu si Sekora může vypomáhat také metaforou. Metaforického původu je například zoonym brouček Kulihrášek (*MN*).

Nejčastěji se v Sekorových textech vyskytují charakterizační zoonyma vykazující různou míru expresivity. Pojmenování mohou být utvořena na základě vnitřní charakteristiky. Vzorovým příkladem jsou mravenci Brbula a Brbola (*MN*) se svým věčným brbláním a stěžováním si. Charakterizační zoonymum může být naopak vytvořeno díky charakteristice vnější, což můžeme pozorovat u mravence Buchtičky (*MN*), poněkud korpulentnějšího tvora. Některá Sekorova propria mají silný náboj expresivity, asociují emocionální vztah, například mravkolev Ťuťínek (*FMCS*), prasátko Mazlíček (*KN*), ačkoliv to leckdy může být zavádějící.

Zcela zvláštní pozornost si zaslouží výběr jmen pro kočky a psy vyskytujících se v textech a kreslených příbězích Ondřeje Sekory. Autor volí jména známá a často používaná pro domácí mazlíčky. Jedním z prvních hrdinů v Sekorově tvorbě se stává pejsek Voříšek (*VD*), postavička nejprve vystupující v komiksu, později byla jeho dobrodružství vydána knižně. Voříšek bylo původně pouze proprium, avšak došlo u něho k apelativizaci a stalo se také jménem apelativním asociující spíše pouliční rasu psa a absenci vznešeného původu. Podobně působí i Sekorův Voříšek, proto možná autor zvolil označení, které sice signalizuje „nízký původ“ psa, avšak zároveň působí mazlivě a vytváří emocionální příděch jména. Stejně tak kočička Micka (*KN*), u které se dnes také projevuje tendence k apelativizaci.

5.2 Slovo tvorná charakteristika Sekorových zoonym

Zoonyma v textech Ondřeje Sekory mají různý charakter, diferencují se způsobem utvoření a někdy se liší i svou funkcí v literárním textu.

U Sekory nalezneme zoonyma utvořená ze jmen osobních, která mohou být v neutrálním tvaru (hroch Petr v *PZ*, rezavý mravenec Pavel v *FMCS*), nebo se vyskytují jako hypokoristika, která můžeme podle publikace *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině* Svatopluka Pastyříka² dále rozdělit na hypokoristika rodinná (zebra Pepíček v *PZ*, brouk Toniček *TBP*) s deminutivně-meliorativním charakterem a hypokoristika polyonymická (vrabec Slávek v *SP*). Objevuje se i dehypokorizace (rezavý mravenec Mírek v *FMCS*) a nalezneme i propria přezdívková (pták Podvodník = skorec, *UPS*).

Zejména u jmen psů a koček, či dalších domácích zvířat, byla označení literárních postav utvořena od jmen zvířat (kočka Micka v *KN*, pes Brok tamtéž). U některých pojmenování došlo k proprializaci apelativa (Potemník a Pavouk v *TBP*, Chrobák v *MKBP*), někdy se tato proprializovaná apelativa vyskytují ve spojení se slovem „pan“ (pan Cvrček a pan Hlemýžď v *FM*), v případě použití v ženském tvaru jsou ve spojení s „paní“ a přechýlená (paní Papulátá v *PZ*, paní Tesaříková v *TBP*).

Jména utvořená autorem jsou většinou pojmenování na základě vnější podoby či podobnosti (pulec Černoušek v *OPV*, mravenec Buchtička v *MN*), nebo podle charakteristických povahových rysů (moucha Bzučalka v *MKBP*, Čmárybor Šmodrcha tamtéž).

Podíváme-li se na způsob odvozování, můžeme rozlišit jména odvozená od adjektiv (brouk Chlupáček v *MKBP*), od sloves (vrána Zobala v *FCM*), z citoslovcí (kuře Napipi v *KN*, Koník Hop v *KH*) a autor využil také jména složená mající větný charakter (žížala Trávusnědlová a mravenec Přetrhnitka v *FCM*).

Zcela jednoznačně největší počet Sekorových zoonym tvoří skupina jednojmenných pojmenování (mravenec Prácička v *MN*, papoušek Kubík v *UPS*), ale objevuje se i několik dvojmenných označení (Mandelínek Samátečka v *MKBP*, hroch Věna Hubáček v *PZ*).

² PASTYŘÍK, S. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. s. 121 – 122.

5.3 Charakteristika ilustrací

Obrázky, které kreslil Ondřej Sekora jako doplnění ke svým knížkám, jsou nedílnou součástí autorovy tvorby a mají svou specifickou funkci. Sekora má svůj vlastní originální styl kresby. Jeho obrázky nejsou tak folklórní jako je tomu například u ilustrací Josefa Lady, avšak jsou dětským recipientem velice pozitivně přijímány.

Kresby Ondřeje Sekory se vyznačují jednoduchou linkou, která je poměrně silná, a jasností. Neusiluje o to, aby přesně zobrazil živočicha se všemi detaily, ale spíše o jeho přiblížení dětskému čtenáři, což se mu zdařilo. Proto Ferda Mravenec není přesná kopie skutečného mravence, ale je poněkud přizpůsoben tak, aby působil na první pohled sympaticky a dětský čtenář si k němu mohl vytvořit emocionální vztah. Také v případě brouka Pytlíka a dalších živočichů si můžeme povšimnout jisté modifikace, která však nepůsobí rušivě, ale naopak upoutá pozornost dětí, vzbudí jejich zájem a stále věrně vystihuje svého reálného zástupce.

Sekorovy ilustrace živočichů jsou velice často charakterizační a vystihují hlavní rysy zobrazeného tvora. Ferda již na první pohled nepůsobí jako obyčejný mravenec, nosí puntíčkovanou kravatu, která ho odlišuje od ostatních a naznačuje, že je výjimečný. Beruška je pro změnu zobrazována jako fítilka (např. se zrcátkem, v lodičkách), tudíž její výtvarné ztvárnění koresponduje s Beruščinými typickými rysy, které jsou vykresleny literárně.

6. Charakteristika nejdůležitějších Sekorových zoonym

6.1 Ferda Mravenec

Zřejmě nejznámější a dětskými čtenáři velmi oblíbená Sekorova postavička mravence Ferdy původně vůbec neměla být určena dětem, ale právě naopak dospělým. Sekora si to však rozmyslel a Ferdu nakonec vytvořil pro děti. Ferda Mravenec se stává hrdinou hned několika knížek, ale nejprve se neobjevuje v žádné knižní podobě, nýbrž v kresleném seriálu v rubrice Dětský koutek v Lidových novinách, a to v lednu v roce 1933. Knižně začínají Ferdovy příběhy vycházet až od roku 1936. Poté se s ním setkáváme v publikacích *Ferda Mravenec* (1936), *Ferda Mravenec v cizích službách* (1937), *Ferda v mraveništi* (1938), *Ferdův slabikář* (1939), *Ferda cvičí mraveniště* (1947), *Kousky mládence Ferdy Mravence*

(seriály z Mateřídoušky, 1950), *Ferda ničí škůdce přírody* (1951), *Mravenci se nedají* (1954) a krátce se objeví i v několika dalších dílech.

Dalo by se říci, že Ferda je taková Sekorova srdeční záležitost. Nejenže si s ním velice krásně pohrál po výtvarné stránce, ale mohl také skvěle uplatnit své znalosti z biologie, zvláště z oblasti entomologie.

V publikaci *Jak se bude Vaše dítě jmenovat?* Miloslavy Knappové³ je označení mravenčího hrdiny Ferdy domácká podoba jména Ferdinand, které má germánský původ a znamenalo buď „odvaha k míru“, „míru se odvažující“, nebo popřípadě „k jízdě se odvažující“. Ferda Mravenec je skutečně tvor mírumilovný a nemá rád žádné konflikty, naopak upřednostňuje přátelské prostředí a spolupráci s ostatními. Navíc ho okolí považuje za nekorunovaného krále mravenců, protože je pro ostatní mravence velkým vzorem, a Ferdinand bylo oblíbeným jménem pro panovníky v 16. století. V letech 1980 – 1983 jméno Ferdinand nebylo příliš časté, v četnosti se umístilo teprve na 163. místě a jeho frekvence byla pouhých pět nositelů tohoto jména.⁴

Zdrojů, které Ondřeje Sekoru inspirovaly k vytvoření dnes již kultovního hrdiny, bylo hned několik. Jednou z inspirací pro Sekoru byla díla nositele Nobelovy ceny za literaturu Maurice Maeterlincka *Život vřekazů*, *Život včel* a *Život mravenců*. Jako další inspirační zdroj posloužili Karafiátovi *Broučci*, *Bratři mravenci* od Josefa Haise Týneckého, *Cvrček na cestách* Rudolfa Těsnohlídka, díl v učebnici *Brouci a hmyz* od Josefa Lady a v neposlední řadě básnička *Polámal se mraveneček* Josefa Kožíška, kterou Ondřej Sekora ilustroval. Z grotesek přenesl do svých literárních hrdinů aktivitu a dynamičnost. Ferda se ovšem od svých literárních hmyzích předchůdců značně liší, je to tzv. „hrdina nové doby“.

Spojení „jsi jako Ferda Mravenec“ se vžilo a stalo se oblíbeným přirovnáním, které zná asi každý z nás. Ale co si vlastně pod tímto označením představit? Jaký Ferda je, popřípadě ten, kdo se mu podobá? Ferda je bezpochyby charakterově kladná postava. Má v sobě zahrnuto tolik kladných vlastností, že by snad další už ani nepobral.

Tenhle malý optimistický mravenec s přirozenou autoritou je především statečný a nebojí se žádného nebezpečství. Mnohokrát se ocitne v dramatické a nervy drásající

³ KNAPPOVÁ, M. *Jak se bude Vaše dítě jmenovat?* 3. vydání. Praha: Academia, 1996. 358 s.

⁴ KNAPPOVÁ, M. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. 1. vydání. Praha: Academia, 1989, s. 166

situaci, ale nikdy se příliš nezalekne a jedná s rozmyslem sobě vlastním. Není divu, že se příliš neleká, neboť se umí obratně bránit. Za každých okolností jedná rozmýšlivě, nikoli ukvapeně, častokrát uplatní svoji šikovnost a vynalézavost, která usnadňuje práci jemu i druhým. Práce je vůbec jeho hlavní náplní, za své si vzal motto: „*Všechno umím a žádné práce se nebojím.*“⁵ a „*Já jsem Ferda Mravenec, práce všeho druhu, všechno spravím, všechno postavím, všechno přinesu...*“⁶ Někomu by to možná mohlo znít poněkud vychloubačně, ale Ferda několikrát dokáže, že tato slova platí. Někdy se skoro čtenář ptá, zda Ferda vůbec spí, neboť častokrát pracuje po celou noc, jen aby ostatním připravil nějaké překvapení. Pro všechny je záhadou, jak tolik všelijakých úkolů zvládá.

Kromě řady „mužných vlastností“ disponuje Ferda několika jemnějšími charakterovými rysy vyskytujícími se obvykle spíše u ženských představitelk, což se projevuje zejména na jeho vztahu k Berušce, kdy se neváhá kvůli ní dokonce rozplakat. Ferdova citlivost je patrná také na jeho přístupu k dětem: *Práce u nejmenších je také jedna z nejdůležitějších.*⁷ Ferda má děti nesmírně rád, vypráví jim pohádky, hraje si s nimi, vymýšlí pro ně legrační činnosti a hry. Na druhou stranu je starostlivý a ostražitý, velice zodpovědný a v řadě věcí zásadový. Učí maličké červíčky, jak se stát dobrými mravenci. Avšak jeho vliv se nevztahuje pouze na malé, jde příkladem i dospělým mravencům. Seznamuje je se zásadami zdravého životního stylu – cvičí je, aby byli silní a odolní, zdůrazňuje čistotnost. Velikým přínosem pro ostatní mravence je, když jim Ferda osvětlí výhody kooperace s ostatními mravenci.

Nelze se divit, že mravenec s těmito úžasnými vlastnostmi a přednostmi je stále obklopen spoustou přátel a obdivovatelů. Ferda je společenský a kamarádský tvor, proto si přátele získává snadno a rychle. Často si také dobude obdiv ostatních živočichů, jak dokazuje například slavnostní řeč chrostíka: „...*Z takového veselého pracovníka s hlavou plnou dobrých nápadů by si měl každý vzít příklad. Ferdo, to ti slavně slibuji, my si z tebe příklad*

⁵ SEKORA, O. *Mravenci se nedají*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1980. s. 11.

⁶ SEKORA, O. *Ferda Mravenec (Knižka Ferdý Mravence)*. 2. vydání. Praha: Klub mladých čtenářů, 1965. s. 21.

⁷ SEKORA, O. *Mravenci se nedají*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1980. s. 46.

vezmeme...“⁸ Jeho popularity jsou si ale přece jenom vědomi především Ferdovi kamarádi z mraveniště: „*Takovou slávu jako Ferda ještě neměl v mraveništi nikdo,...*“⁹

Ferda není žádný naivní mraveneček, který by snad hned každému uvěřil a skočil mu na lep. Naopak se dá říci, že je mazaný a neváhá použít k dosažení svého cíle různé důmyslné taktiky. Díky svému lišáctví si dokonce získá i několik dalších přátel, někdy i nepřátel. Avšak k této své charakteristice se dopracuje až později. Zpočátku, zejména v prvních dvou dílech dobrodružství tohoto neobyčejného mravence, se jeví jako trochu pasivnější jedinec, když se nechá křivě obvinít Beruškou a nebrání se proti tomuto nespravedlivému nařčení. V knize *Ferda Mravenec v cizích službách* pro změnu bere vše příliš vážně a slouží všem, kdo si ho koupí. Také přátelství s broukem Pytlíkem není pro Ferdu vždy jednoduché. Ferda se často nechá tímto svým popleteným kamarádem nachytat a jeho pověstná chytrost v tomto případě poněkud pokulhává.

Ferda Mravenec se stává symbolickým vzorem pro ostatní mravence a představuje synonymum pro správného chlapíka, který si umí se vším poradit a nic ho nerozhází. Ferdovi kamarádi v mraveništi jeho hodnoty přijmou a ztotožní se s nimi. „*Ale ano, my jsme přece všichni praví Ferdové! Copak nevidíte? Všechno umíme, všechno postavíme, všechno spravíme...!*“¹⁰ Ale ten úplně pravý Ferda je přece jenom jeden jediný.

Obliba Ferdy nabyla nesmírných rozměrů a mravenčí hrdina se stal vděčným námětem v nejrůznějších sférách umění. Hermína Týrlová o něm v roce 1944 dokonce vytvořila úplně první český loutkový film. Několikrát byly jeho příběhy zdramatizovány, František Filip je režisérem animovaného televizního seriálu o Ferdovi a v roce 1976 přichází Jiří Pauer s baletem *Ferda Mravenec*. Do roku 1977 se datuje premiéra opery *Ferda Mravenec* Evžena Zámečnicka, o 11 let později přichází s další operou na motivy příběhů Ondřeje Sekory – *Brouk Pytlík*. Ale Ferda má svá další pokračování i v knižní podobě, jejich autorem je Kryštof Matouš. Na trhu jsou v současnosti nejrůznější hračky, omalovánky,

⁸ SEKORA, O. *Ferda Mravenec v cizích službách (Knižka Ferdy Mravence)*. 2. vydání. Praha: Klub mladých čtenářů, 1965. s. 120.

⁹ SEKORA, O. *Ferda v mraveništi (Knižka Ferdy Mravence)*. 2. vydání. Praha: Klub mladých čtenářů, 1965. s. 171.

¹⁰ SEKORA, O. *Ferda v mraveništi (Knižka Ferdy Mravence)*. 2. vydání. Praha: Klub mladých čtenářů, 1965. s. 181.

počítačové hry inspirované Ferdou Mravencem. Ferda zkrátka žije dál i po smrti Ondřeje Sekory a vypadá to, že se ve světě, v tom literárním, ale i v tom skutečném, jen tak neztratí.

6.2 Brouk Pytlík

Věrný souputník mravence Ferdy brouk Pytlík je snad největším českým kresleným smolařem. Brouk Pytlík vystupuje v několika Sekorových dílech a jeho premiéra je spjata s Ferdovou v kresleném seriálu v Lidových novinách. Pytlíkovi jsou věnovány celé dvě knihy – *Trampoty brouka Pytlíka* a *Malířské kousky brouka Pytlíka* (později sdružené do jedné knížky pod názvem *Brouk Pytlík*), jinak se objevuje již v první knížce o Ferdovi *Ferda Mravenec*, dále pak v knížce *Ferda cvičí mraveniště* a krátce se objeví i v díle *O psu vzduchoplavci*.

Jak již Pytlíkovo jméno asociuje (např. spojení „jako pytel brambor“), nejedná se zrovna o šikovného brouka s kdovíjak rozvinutými schopnostmi a dovednostmi. Brouk Pytlík většinou přichází s dobrými úmysly, avšak velmi často se situace zvrtné a pro Pytlíka to ne vždy dobře dopadne. Tenhle nemotora se svou klasickou větou „pardón, pardón“ se díky své nešikovnosti dostane do mnoha problémů. Někdy mu z nich pomůže kamarád Ferda, ale leckdy se z nich musí nebohý Pytlík dostat sám.

Pytlík rozhodně není zlou postavou, v podstatě je to veliký dobrák, který nechce nikomu ublížit, spíše naopak pomoci, ale většinou se mu povede vše dokonale zmotat a zamotat, že ostatní živočichy rozzlobí. Pytlíkův velký problém představuje skutečnost, že bere veškeré okolní dění, ale také svou vlastní osobu, nesmírně vážně. Dost se přeceňuje a občas se i chvástá. „*To neznáš Pytlíka, ten se ničeho nebojí!*“¹¹, „*Já jsem přece pomocník Ferdy Mravence! Já všechno vím, všemu rozumím a každému poradím! Vždyť já jsem se narodil v biografu v zábradlí. Panečku, já toho už na světě viděl...*“¹²

Zatímco Ferda je mnoha živočichy obdivován a skoro každý chce být jako on, z brouka Pytlíka mají ostatní legraci, nebo ho dokonce nemají rádi a chtějí mu ublížit. Každopádně ho na rozdíl od něho samotného příliš vážně neberou a považují ho za velkého popletu. „*Chudák,*“ říkaly si o Pytlíkovi, „*byl to kamarád Ferdy Mravence!*“ – „*Ale měl*

¹¹ SEKORA, O. *Brouk Pytlík*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1979. s. 14.

¹² SEKORA, O. *Brouk Pytlík*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1979. s. 23.

*popletený život, a má proto také popletený konec!...*¹³ Jen krátkodobě si dobude slávu díky svému malířskému umění v knížce *MKPB*, ale po čase se vše vrátí do starých kolejí a Pytlík je opět považován za nešiku a hlupáka. Avšak Pytlík se tím netrápí, nikdy se kvůli ničemu neurazí a zřídka se doopravdy rozzlobí. Nejen to, leckdy dokáže být i vtipný a rád se zasměje, třeba i sám sobě. V *MKBP* se ukáže dokonce jako veliký šprýmař, ale jeho legrácky se mu nakonec vymstí.

Další podstatný rozdíl mezi Ferdou a Pytlíkem je v polaritě vlastností. U Ferdy pochopitelně jednoznačně převažují vlastnosti dobré, u brouka Pytlíka se dá říci, že také mají navrch rysy kladné, ale rozhodně má mnohem více negativnějších charakterových vlastností než Ferda. Co oba tvory spojuje, je až nezdravá ambicióznost. Ferda ovšem téměř vždy uspěje, ale brouku Pytlíkovi v úspěchu brání například takové vnitřní charakteristiky jako je lenost, neboť Pytlík si rád pospí, a ještě k tomu je velice mlsný.

Lze říci, že postava brouka Pytlíka tvoří v Sekorových dílech jistý protiklad k šikovnému hrdinovi Ferdovi. Můžeme to například vysledovat také ve *Ferdově slabikáři*, kdy Ferda jakožto moudrý pan učitel chce děti naučit číst. Autor ve své předmluvě říká *Vy jste přece takoví malí pytlíci, kteří ještě neumějí číst.*¹⁴ Podobně je tomu tak i v *Sedmi pohádkách*, konkrétně v pohádce *Jak si šneček hrál*, kdy si broučci uvědomí svou naivitu a komentují to slovy: „*To jsme pytlíci.*“¹⁵, což asociuje právě charakter postavičky brouka Pytlíka.

6.3 Beruška

S postavou Berušky se seznámíme v knížce *Ferdy Mravence* a dále se objevuje v několika komiksech o Ferdovi. Představitelka Berušky je po Ferdovi a brouku Pytlíku další postavou, která představuje určitý lidský typ. Beruška je velká fintilka, velmi o sebe pečuje a je opravdu moc krásná. Proto se také do ní Ferda okamžitě zamiluje a udělal by pro ni, co by jí na očích viděl, kdyby o to ovšem Beruška stála. Je to právě postava Berušky, kdo způsobí,

¹³ SEKORA, O. *Brouk Pytlík*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1979. s. 69.

¹⁴ SEKORA, O. *Ferdův slabikář*. 7. vydání (v Albatrosu 6. vydání). Praha: Albatros, 1999. s. 8.

¹⁵ SEKORA, O. *Sedm pohádek (Jak si šneček hrál)*. 4. vydání (v Olympii 1. vydání). Praha: Olympia, 2000. s. 4.

že se u Ferdý začnou projevovat jisté „nemužné“ rysy a naopak se ukáže, jak moc je citlivý a zranitelný mravenec.

Ačkoliv bychom podle deminutiva mohli usuzovat, že Beruška je postava veskrze kladná, je tomu spíše naopak. Postavička Berušky je rozmazlená, ufňukaná, vypočítavá, trochu hloupá, nevychovaná a, jak se později ukáže, také ulhaná. Nejráději by byla neustále středem pozornosti a měla pocit, že se jí každý obdivuje. S Ferdou nemá naprosto žádné slitování a neváhá ho křivě obvinít a ani se u toho nezardí. U soudu se projevuje jako pyšná a bezcitná slečinka, která je schopná kvůli své údajné urážce Ferdovi, co možná nejvíce ublížit.

7. Další zoonyma a živočichové v díle Ondřeje Sekory

7.1 Voříškova dobrodružství

Hrdiny kresleného seriálu *VD* jsou pejsek Voříšek a jeho věrná kamarádka jezevčice Misinka. Kreslený seriál vychází od roku 1923 v Lidových novinách a je to Sekorova knižní prvotina i první dílo co se týče kresby.

Zvířátka jsou značně povahově odlišná. Zatímco fenka Misinka je hodná, milá, přátelská, neváhá se obětovat a pomáhat Voříškovi, mnohdy ho musí přímo zachraňovat před neštěstím. Naopak Voříšek je smolař a působí maličko přihloupě, i když je stejně jako Misinka charakterově kladná postava. Oba jsou to hraví a veselí tvorové. V závěru se objevuje ještě jedna fenka, jejíž jméno je Alinka.

Autor užil deminutivních podob jmen pro zdůraznění emocionálního vztahu ke všem pejskům. Pokud jde o jméno pejska Voříška, jedná se o pojmenování, které bylo původně vlastním jménem, avšak došlo u něho k apelativizaci, a proto přešlo také do jmen obecných. Motivací pro jméno Misinka by mohla být naopak asociace vznešeného původu pejska. Slabika „mis“ nám může připomínat šlechtěnou psí slečnu, deminutivní podoba je pro vyzdvihnutí pozitivního vztahu k fence.

7.2 Ferda Mravenec

7.2.1 Pojmenování živočichové

Ferda Mravenec zde vystupuje jako hlavní hrdina se svými základními charakteristickými vlastnostmi. V této první knížce však ještě není tolik dopodrobna vykreslen jeho charakter a některé jeho povahové rysy se objeví až v dalších pokračováních jeho příběhů.

Nejprve se nám ukazuje jako chytrý, hravý a vynalézavý tvor, možná tak trochu až šibal. Je zde ovšem sentimentálnější a citlivější než v jiných dílech, což se projevuje například tím, že si Ferda dokonce i zapláče. Nemalý vliv na jeho citlivost má jeho náhlé citové vzplanutí k Berušce, která je v tomto díle vykreslena jako rozmazlená a žalující slečna, jejímž nařčením se Ferda nedokáže a ani nechce bránit. Díky postavě Berušky a dalšího hrdiny brouka Pytlíka, kteří Ferdu trochu potrápí a občas napálí, se v prvním vyprávění o Ferdovi může Ferda zdát trochu méně chápavější a ne až tolik bystrý.

Další pojmenovaná zvířata, kromě Ferdy, Berušky a brouka Pytlíka, hrají v příběhu již menší, spíše epizodní, roli. Pan Hlemýžď vystupuje jako záporná postava a Ferda se s ním dostane hned v úvodu do křížku. Zato pana Cvrčka si Ferda získá díky své obratnosti a ochotě pomáhat druhým. Starostlivé mamince paní Růměnici (ploštice) Ferda také pomůže, když postaví pro její děti spolu s kovařikou zajímavé hračky. Na konci se nám ještě představí kouzelník pavouček Poutníček.

7.2.2 Ostatní živočichové

V první knížce o Ferdovi se vyskytuje poměrně velké množství různých druhů živočichů, kteří se příběhem pouze mihnou, a nejsou proto ani pojmenovaná. Setkáváme se s kobyilkami, muškami, broučky, mandelinkami, beruškami, pavoukem, svižníkem, střevlíkem, ovádem, komáry, čmeláky, motýlem, ještěrkou, šídlem, můrou, chroustem, kovařikou, vážkou, vodoměrkami, červy, žížalami, prskavcem, potápníky, chrobáky, lumkem a včelami.

Další zástupci z živočišné říše plní v příběhu specifickou funkci. Jedná se o škvory ušáky vystupující jako strážci zákona, kata roháče a zlatohlávka, který pracuje jako rozhlasový hlasatel.

7.3 Malované počasí

Malované počasí je krátkou ilustrovanou encyklopedií, která má malé děti poučit o základních přírodních jevech odehrávajících se v přírodě. V tomto stručném obrázkovém průvodci se nenalézá jediné zoonymum, zástupci z živočišné říše jsou myšičky, včelky, motýli, vrabci, opičky, netopýři, sysli a jezevci.

7.4 Mravenci se nedají

7.4.1 Propria mravenců

Kromě Ferdy se v knížce *Mravenci se nedají* do popředí dostává několik dalších mravenců. Především jsou to Brbola a Brbula. Jedná se o zoonyma, která byla utvořena na základě převládající vlastnosti u těchto dvou tvorů. Brbola s Brbulou si neustále na něco stěžují, jsou nabručení, sobečtí a celý den jen brblají a něco si pro sebe mumlají. „*Ferdo, pojd' se podívat, co tam dělají!*“ *naříkal zděšený Brbula. „Vždyť je to hrozné! Oni docela vážně mezi sebou závodí! To se přece musí zastavit, vždyť jim to uškodí na zdraví! Ferdo, vždyť se všichni udýchají, Ferdo, to bude konec mraveniště!*“¹⁶ Nakonec díky této své záporné vlastnosti způsobí ostatním mravencům nepříjemnost a to je vytrestá natolik, že se změní. Jména jim však zůstávají, ačkoliv je již necharakterizují.

Dalšími nositeli pojmenování podle převládajících charakterových rysů jsou Nebojsa a Prácička. Tito mravenci jsou si povahově poměrně dost podobní, oba jsou nesmírně pracovití a pilní. Nebojsa je ještě ke všem těmto kladným vlastnostem navíc neohrožený obránce, nikoho a ničeho se nebojí. „*Otrokáři nám chtějí sebrat kukly?*“ *ptal se Nebojsa. „Počkáme na ně a budeme se bít!*“¹⁷

¹⁶ SEKORA, O. *Mravenci se nedají*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1980. s. 52.

¹⁷ SEKORA, O. *Mravenci se nedají*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1980. s. 69.

Podle fyzického vzhledu si jméno vysloužil mravenec Buchtička. Jeho buclatá postava je doplněna ještě pohodlností a nešikovností, zejména při práci. Ovšem stejně jako Brbola a Brbula se časem změní jeho nátura a původní pojmenování ztrácí prvotní význam.

V pohádce, kterou Ferda vypráví malým červíčkům, narazíme na postavičku mravence Hračičky. Jako malý červíček si Hračička pořád hrál a když vyrostl ve velkého mravence, nechtěl pracovat, ale hrát si dál, a proto mu jméno zůstalo.

Mezi další pojmenované mravence se řadí rychlý běžec Utíkálek, chytrý a velmi mazaný Filuta, dále milovníci pohybu Skákal, Nožička, Honil a silný mravenec Bouchal vyzbrojený kyjem.

Nepojmenovaní mravenci jsou rozděleni podle funkce, kterou v mraveništi zastávají, na chůvičky, strážce, kuchaře a setkáváme se i s nedospělými mravenci ve stadiu kukly a s červíky. Podstatnou roli v příběhu také hraje hodná mravenčí maminka.

7.4.2 Ostatní živočichové

Všichni ostatní živočichové v knížce *MN* jsou bezejmenní. Výjimku představuje směšný brouček Kulihrášek, který se vloudí do mraveniště a začne požírat vajíčka, mravence přelstí a dostojí tak svému metaforickému označení.

Bez označení se v knize objeví cvrčci, pavouci, tesařík, můra, moucha, kobylky chrobáci, broučci, žízala s dcerou žízaličkou, roháč, hlemýžď, šídlo, včely, vosy, žába, světluška a zmínka je i o netopýrovi, sovách, myších, zajících a srnkách.

7.5 Ferda Mravenec v cizích službách

7.5.1 Pojmenovaná zvířata

Na začátku knížky *Ferda v cizích službách* se objevují zoonyma Karlík, Láďa, Béd'a, Jirka, Slávek, Zdenda, Mírek, Pavel a Ivan. Autor užil osobní jména v neutrální či deminutivní podobě typická zástupcům z lidské říše pro označení rezavých mravenců. Zprvu mystifikuje čtenáře, protože mravence nazývá kluky, a teprve v průběhu děje se dovídáme, že máme čest s mravenčími mládenci. Nechybí samozřejmě ani hlavní postavička Ferdy Mravence, zástupce černých mravenců.

Zajímavá je postavička Mravkolva Neviňátka nadevše milujícího svého rozmazleného, nenasytného a, jak se ukáže, i dost hloupého syna Ťutínka. Ačkoliv by nám Ťutínek mohl asociovat něco malého a roztomilého, opak je pravdou. Ťutínek je obávaná nestvůra požírající mravence, proto lze jeho expresivně zbarvené jméno považovat spíše za ironické označení. Podobně je tomu tak i u jména jeho otce Mravkolva Neviňátka.

Střevlík, který má v oblibě noční lov, se jmenuje Masorád. Jak už zoonymum napovídá, má rád maso a dopřává si ho často a hojně. Podobnou chuť k jídlu má i jeho manželka, paní střevlíková, která z hladu málem sní i samotného Ferdu. Autor tentokrát nepoužil velké počáteční písmeno ve jméně střevlíková.

Poslední pojmenovaná postavička je potápník Straširybka, který se stará o své larvy, a zastrašuje kvůli nim ryby. Jeho jméno se tedy vztahuje k funkci, která mu byla přidělena.

7.5.2 Ostatní živočichové

Opět máme možnost seznámit se s mnoha dalšími zajímavými živočišnými druhy, tak jak tomu bylo i v předchozích dílech věnovaných dobrodružstvím Ferdy Mravence. Vystupují zde chrostíci a chrostice, housenky, bělásek, slunéčko, otokárek, zlatohlávcí, cvrčci, komáři, motýli, blecha, čmeláci, z nichž se jeden velmi předvádí, larvy potápníka, pulec, rybičky, mandelinky, vodoměrky, ploštičky, chrousti, krtonožka, vážky, zlatoočka, mšice, včely, vosy, pavoučci, svižníci, kvapníci, dřepčící, blechy, tiplice, chrobáci, kovaříčci, prskavci, moucha, ptáček moudivláček, který sezobne Ťutínka, a někteří další.

7.6 Ferda v mraveništi

7.6.1 Propria mravenců

Vlastní jména mravenců jsou jedinými zoonymy vyskytujícími se v knížce *Ferda v mraveništi*. Vedle Ferdy Mravence tu vystupuje mravenec Kuřihlásek, který mluví vysokým hlasem a je mu poněkud hůře rozumět, neboť si kdysi při nehodě v mraveništi popálil jazyk a od té doby disponuje pisklavým hláskem připomínajícím kuří pípání.

Trumbelínek je dalším mravenčím zástupcem. Proprium, které je expresivně zbarvené, vystihuje zcela jednoznačně svého nositele. Mravenec je to sice hodný, ale dost

přihlouplý, do všeho se plete, ale následně všechno splete. Při své nešťastné povaze má ještě ke všemu velkou smůlu.

Posledním pojmenovaným mravencem je Nožička, kdysi nejlepší skokan v mraveništi, ale bohužel si nešťastně vymkne nohu. Není tedy jednoznačné, zda se název mravence váže k jeho dřívější dovednosti dobře skákat, či k jeho pozdějšímu zranění.

7.6.2 Ostatní živočichové

Tentokrát je zastoupení dalších živočišných druhů výrazně chudší, než jak jsme tomu zvyklí z předchozích publikací, ale shledáváme se s některými již velmi dobře známými postavičkami. V epizodních rolíčkách vystupují rybičky, znakoplavka, lesní včely, pavouk provazník, broučci, silák střevlík, stonožka, světluška, zelené mšice, které slouží mravencům jako krávy, ploštičky, další druhy mšic, červíčci, kobylky, cvrčci a čmelák. Ferda také prohodí pár slov o jistém ptáčkovi, jehož přesný druh však neznáme. Mimo mravenců z Ferdova mraveniště se objevují loupeživí mravenci a jejich ustaraná mravenčí královna.

7.7 Ferdův slabikář

Ferdův slabikář si dává za cíl naučit děti číst zábavnou formou. Známa postavička Ferdy vystupuje jednak jako pan učitel, ale také jako jakýsi průvodce prvních čtenářských pokusů dětí, které by měly vyústit schopností umět číst. Kromě psa Lapa, který je však zmíněn pouze jednou, je Ferda jediné zoonymum, které ve *Ferdově slabikáři* objevíme.

V úvodní abecedě se mihnou pouze tři zástupci z živočišné říše – had, červ a žabička. V oddílu Říkadla se také nesetkáváme s žádným pojmenovaným zvířetem, vyskytují se zde pouze apelativa jako například beruška, cácorka, jelen, hýl, chocholoušek s chocholouškou, ibisi, kukačka, kvočna, lelci, kos, svišť, sysel, veverka, mýval, zebra a zubr. V dalších textech dostane menší či větší prostor pes, štěňátko, kočky a kocour, myši, vlk, kuře, koník, kozy, broučci, kohout, komár a mnoho dalších zvířátek je namalovaných.

Autor si vyhrál spíše s charakterizačními antroponymy jako jsou Honzíček Patlal, Ivánek Nakřivo (později Narovno), Karel Ohnutý (po nápravě Přímý) a Václav Sklouzl (změnivší se na Dobřestála). Všechna tato propria mají asociovat špatné, popřípadě správně napravené psaní.

7.8 Trampoty brouka Pytlíka

V první knížce věnované brouku Pytlíkovi se vyskytuje překvapivě jen velmi málo zoonym. Potkáváme se v podstatě jen s Pytlíkem a v epizodních rolíčkách s broučkem Toníčkem, kobylkou Martičkou a paní Tesaříkovou. Autor dále vymezuje několik dalších postav vyskytujících se hojněji ve vypravování, které jsou pojmenovány obecnými jmény, avšak napsány s velkým počátečním písmenem. Ondřej Sekora tedy využívá propriální apelativ. Takového způsobu pojmenování je využito v případě brouka Potemníka, Chrousta, koptavé Krtonožky, Splešťule blátivé, Pavouka, Zlatohlávka a motýla Smrtihlava.

Poté v příběhu vystupují už jen zástupci několika živočišných druhů – majka, mandelinka, cvrčci, mûry, moucha, dřepčící-skákači, žáby, rybičky, včely, mušky, mol, komáři, pavouci, světlušky, noční škrkavky, bzíky, cvrkavky, hrobařici, kanárek a další broučci.

7.9 Malířské kousky brouka Pytlíka

Podobně jako je tomu v *Trampotách brouka Pytlíka* i v druhé knížce o rozpustilém brouku Pytlíkovi se setkáváme jen s nevelkým počtem zoonym. Vyjma brouka Pytlíka se v příbězích objevuje školník Chrobák, Tesařík, vyhlášený krasavec brouček Chlupáček, jeho žena paní Chlupáčková, moucha Bzučalka, mûra Vřetenuška, Stuzkonoska Vrbová zvaná paní Vrbová, nejmladší žák v Pytlíkově škole Čmárybor Šmodrcha, který se neukáže jako příliš zdatný malíř, a žáci Koníček Zelený a Mandelínek Samátečka.

Ostatní účastníci děje jsou již víceméně známí z několika předchozích děl Ondřeje Sekory, a tak se opět můžeme setkat s nejrůznějšími druhy motýlů jako jsou modrásci, žluťásci, paví oko, smuteční motýl, babočka osiková, bělásci a otokárek, dále pak s broučky, myškami, kobylkami, plošticemi, mandelinkami, tesaříky, šišlavým slimákem, slepicí, kohoutem, psem, vosami, komáry, škvory, cvrčkem, mûrou, rybičkou, roháčem, zajícem, žížalami, šnekem, potápníky, vážkami, nosatci, stonožkou, střevlíkem a nově se objevují kozy a krtek.

7.10 Ferda cvičí mraveniště

7.10.1 Ferda Mravenec a brouk Pytlík

Role hlavního hrdiny je opět svěřena Ferdovi, který se zde ovšem neprezentuje pouze s ryze kladnými vlastnostmi. Jako zápornější vlastnost se dá uvést jeho až trochu přehnaná ambicióznost a snaha přivést své mravence k výborným sportovním výkonům za každou cenu, Ferda jde takřka „přes mrtvoly“. Projevuje se to zejména na vztahu k jinému mravenci, Mudrlantovi, který je jeho „sokem“ v trénování mravenců v mraveništi. Když se totiž Mudrlant ztratí, Ferda s broukem Pytlíkem o něj nemají žádný strach, naopak jsou rádi, že se Mudrlanta zbavili a mohou mravence trénovat sami. Starý a bručavý Mudrlant, který o všem neustále hodně přemýšlí a mudruje, sice není tak oblíbený jako Ferda, ale nakonec se ukáže jako velmi užitečný pomocník.

Věrným společníkem Ferdy se i v tomto díle stává brouk Pytlík, známý již z dřívějších, který se projevuje jako přesný opak Ferdy. Klasicky nešikovně, maličko namyšleně, neboť zase všechno ví, se všim si dokáže „správně a nejlíp ze všech“ poradit. Ale jeho pověstná směla ho provází i tentokrát.

7.10.2 Další propria mravenců

Mravenec Mudrlant rozhodně není jediným zoonymem, které se v knížce *FCM* nachází. Naopak zde najdeme poměrně velké množství pojmenovaných živočichů, zejména mravenců. S dlouhými končetinami se nám představuje Kolohnát, nejsilnějším mravencem v mraveništi je potom Napučánek. Bravurním skokanem a miláčkem obecnosti se stává mravenec Šmikynočka. Důležitou postavou ze sousedního mraveniště je táta Dobrýjeto. Pro svůj vždy optimistický pohled na věc si tenhle mezi všemi oblíbený mravenec získal přízvisko „táta“, neboť rád své kamarády povzbuzuje a dodává jim odvalu jako by byl jejich rodič. „*Žádné strachy!*“ šeptal táta Dobrýjeto. „*Nic mu nebude. Trochu masáže a dobrý je to!*“¹⁸ Věta „Dobrý je to!“ je jeho vůbec nejčastějším slovním projevem. Zoonyma Šmikynočka a Dobrýjeto jsou větného charakteru.

¹⁸ SEKORA, O. *Ferda cvičí mraveniště*. 5. vydání. Praha: Olympia, 2001. s. 81.

Dalšího pojmenovaného mravence představuje mravenčí mistr Těpéro. Mezi sportovce se řadí Přetrhnička, Hod'sem-Hod'tam, Mrskálek, který se dovede obratně vymrštit, vrhači koulí Natáhlo, jež se dokáže za koulí daleko natáhnout, dlouhán Tyčka, a mravenci se jmény utvořenými od citoslovcí Bim, Bum, Bam.

V běžeckých závodech se účastní Skokánek, Nedámse, Utíkal a poslední Dobíhal. Šikovným se také ukáže skokan Lítálek. Posledními dvěma zoonymy jsou mravenec Bouchal a jméno citoslovečného původu vrátného Jejdy.

7.10.3 Ostatní živočichové

V tomto Sekorově díle se setkáváme s opravdu velkým počtem postavíček, kromě již zmíněných mravenců se objevuje spousta dalších pojmenovaných i bezejmenných živočichů. Mraveništi vládne samozřejmě přísná, ale spravedlivá mravenčí královna.

Vznosně působí jména tří žízal asociující délku těchto živočichů – Trávusnědlová, Vzadustálová a Pryčutíkalová. Tato pojmenování jsou větného charakteru. Mezi vranami dominuje vrána Zobalka. V ději se mihne i skupinka zajíců, kde pro změnu vyniká paní zajícová, jejíž nejmenší synek se jmenuje Macíček.

Ostatní živočichové jsou pouze epizodní a patří mezi ně klasicky vosy, včely, čmeláci, mandelinky, broučci, šišlavý šnek, svižník, motýli jako třeba babočka paví očko, bělásek, dále pak chroustci strakáčci a chlupáčci, kovařici, zlatohlávci, tesařici, střevlíci, chrobáci, cvrčci, drabčici, mrchožrouti, majka, střevlík, šídla, beruška, kobylky, stonožky, ploštice, breberušky, ptáci jako například sýkorka, vážky, dřepčici, tiplice, chroust a blecha.

7.11 *Kronika města Kocourkova*

Historie jednoho městečka se váže především k lidem, proto se vyskytuje v knížce jen velmi málo zvířat a nesetkáme se s jediným zoonymem. Autor si doslova vyhrál s nepravými hyponymy, kterých je v knížce značné množství a mají především humornou funkci.

Mimo hlavních představitelů se v ději objeví zástupci z živočišné říše jako býk, slepice, veverka, mouchy, medvěd, prasata, koně, ovce, housata, vrabci, vrány, kozy, krávy, psi, kočky, myši, zajíci, sýkorka, bažanti a dokonce slanečci.

7.12 Kuře Napipi a jeho přátelé

7.12.1 Kuře Napipi

Světlo literárního světa spatřuje kuře Napipi skrze kreslený seriál v novinách. Jeho osud je tedy podobný Ferdovi a brouku Pytlíkovi. Stejně jako tito dva zástupci z hmyzího světa i kuře Napipi se stává populárním, a proto vychází také v knižní podobě. Knihy, v nichž se komické kuře Napipi objevuje, jsou *Kuře Napipi a jeho přátelé*, *Nápady kuřete Napipi*, *Všetečka Napipi*, *Napipi na dvoře* a *Naše kuře Napipi*.

Vlastnosti kuřete Napipi se podobají vlastnostem malých dětí, Napipi pozoruje dění ve svém okolí a snaží se ho napodobovat, tak jako to dělávají nejmenší děti. Často se díky své zvědavosti dostává do úsměvných situacích, ne však kvůli své hlouposti, ale spíše kvůli své neznalosti.

Napipi je kuře vynalézavé a velmi hravé, teprve si utváří některé hodnoty, učí se na příkladech, je to ještě tzv. neopeřené kuře.

Zoonymum Napipi je v Sekorově díle trochu odlišné. Autor využil citoslovce volání na drůbež k označení hlavní postavy, což u něj není zcela běžný postup, neboť dával přednost spíše charakterizačním pojmenováním.

7.12.2 Další zoonyma

V příběhu se vyskytuje další psí hrdina, tentokrát pes Brok, jež je věrným přítelem dětí, avšak jeho vztah ke kuřeti už tak mírumilovný není. Autor zvolil jedno z nejméně frekventovaných pojmenování pro psy.

Dalším tradičně pojmenovaným zvířátkem v knížce Napipi a zároveň kamarádkou kuřete je kočka Micka. V současné době je u tohoto propria také patrná tendence k apelativizaci.

Prasátko Mazlíček se svou rolí výrazně vymyká původní funkci vepře jako domácího zvířete chovaného pro maso, neboť dětem slouží jako další kamarád na hraní, což vystihuje také jeho citově zabarvené jméno v deminutivní podobě.

7.12.3 Ostatní živočichové

Ostatní domácí i další zvířata vystupují pouze jako epizodní postavičky, do děje příliš nezasahují a jsou pojmenovány apelativy. Objevuje se koza, králíček, pavouk, užovka, vrána, kachna a kanárek.

7.13 Uprchlík na ptačím stromě

Literární text určený dětem se zaměřuje na život obyvatelů v okolí jednoho stromu pojednává převážně o radostech a strastech různých druhů ptáků. Všemi obdivovaný a velice moudrý je zelený papoušek Kubík, u něhož autor použil hypokoristikum lidského jména Jakub. Zoonymem, u kterého došlo k proprializaci apelativa je Modroušek, nově přichodzí ptáček, kterého se ujmu ostatní ptáci. Své jméno získal díky svému namodralému vzhledu, jméno je tedy opět charakterizační. Stejně tak jej získala jeho milá Modruška.

Označení kukaččího mláděte Bumbříčka bylo vytvořeno metaforicky. Tahle kukačka se ostatním malým ptáčkům v okolí stromu vůbec nepodobá, jí mnohem více než ostatní, také je výrazně větší a budí ve svém okolí úžas. Posměvaví vrabci na něj dokonce složí posměšnou básničku:

*„Bumbříček snědl flíček,
snědl také pantoflíček.
Pak dostal chuť na housenky,
že prý nechce být tak tenký.
Sněd jich celý pluk, nacpal se a puk.“¹⁹*

Díky odvážnému výletu se někteří ptáci v čele s Modrouškem dostanou do třech podivných říší ovládaných ptáky se zajímavými přezdívkami. První říše patří Ptáku modrých drahokamů, a, jak zjistíme, nejedná se o nikoho jiného než o ledňáčka. Později se dostanou do říše ptáka Podvodníka. Podvodníkem se ukáže být pták skorec, který však nikoho nepodvádí, ale svou přezdívku si získal díky své dovednosti chodit pod vodou. V poslední říši vládne pták Strašidláček, kterým je pták bukač. Nikoho záměrně nestraší, ale podivná řeč, jež

¹⁹ SEKORA, O. *Uprchlík na ptačím stromě*. 7. vydání (v Grafoprint-Neubert 1. vydání). Praha: Grafoprint-Neubert, 1994. s. 114.

používá, vede některé živočichy k dojmu, že je bukač zastrašuje, neboť je ostatním ptákům nesrozumitelná: „*Y – blululump!*“ potom namířil zobákem do vzduchu a zabručel: „*Gururururu – burulump! Ybu – bu – bu – bu!*“²⁰

Apelativy nejrůznějších druhů ptáků se celá knížka jenom hemží. Máme možnost nahlédnout do života vrabců, zvonků, červenek, sýkorek koňader, sýkorek modřinek, sýkorek uhelníčků, pěnkavek, brhlíků, stehlíků, strakapoudů, strnadů, konipasů třasořitek, rehků kominíčků, střízlíčků, pěniček, vlaštovek, ostřížů, čápů, sov, konopek, skřivanů, krahujců, slavíků, skorců, datlů, kukaček, špačků, jiříček, křivek, čечetek, dlasků, brkoslavů, hýlů, zlatohlávků, snovačů a kosů. Nejenom s těmito druhy se čtenář seznámí, ale objevují se i exotičtí ptáci jako již zmínění modroušci, čínští rýžovníci, kanáři, zebříčky, tygříčci, astrildi bělolící. V pohádkách, které Modroušek vypráví svým ptačím kamarádům, jsou hrdiny pštrosi, výři, čížek, střízlík, albatros, bažanti, rorýs a fregatka.

Dalšími živočichy vystupujícími, avšak již zcela okrajově, jsou brouci, ponrava, červi, mouchy, mušky, mšice, pavouci, dešťovka, housenky, had, ještěrka, žížaly, ryby, zajíčci, veverka, žáby, slimáci, šneci, kočka, ale také krokodýlové a zmínku najdeme o vosách a včelách, hrobařících, krtkovi, lasičce i velbloudovi.

7.14 Na dvoře si děti hrály

Hlavními hrdiny jsou, jak již můžeme tušit podle názvu, děti, a proto se v celé knížce vyskytnou pouhá tři zoonyma. Kos s kosicí si založí hnízdo v blízkosti obydlí lidí a rozhodnou se svá tři dítky pojmenovat deminutivy proprii určených lidem. Tři kosátka se tedy mohou pyšnit jmény jako Pepíček, Jeníček a Andulka. Nejvýrazněji z nich se projevuje Pepíček, který je zpočátku hamižný a šidí své sourozence o jídlo, avšak právě Pepíček později špatně skončí, protože se ztratí a je velká pravděpodobnost, že ho umožily nezbedné děti. Také Andulka si ponese celý život špatnou vzpomínku na lidi, neboť jejich zásluhou kulhá.

Žádná další zoonyma nenalezneme a i obecných jmen živočichů je zde oproti jiným dílům Ondřeje Sekory poskrovnu. Jako krmení pro malá kosátka poslouží červíčky, housenky,

²⁰ SEKORA, O. *Uprchlík na ptačím stromě*. 7. vydání (v Grafoprint-Neubert 1. vydání). Praha: Grafoprint-Neubert, 1994. s. 160.

žížaličky a slimáčci. Na dvoře se v noci objevuje sova, kočka s kocourem a netopýři. Dále se mluví o broukovi, můře, myši, ptákovi, zajíčkovi, štěněti a drozdovi. Při návštěvě zoo mají děti možnost pozorovat lva, slona, žirafu, krokodýla, velblouda, orla, oblíbené opičky, medvědy a klokana.

V ději se také mihnou pejsek s kočičkou, a ačkoliv se na začátku zdá, že jde o živá zvířátka, ukáže se, že to jsou pouhé loutky stejně jako loupežník Brumlando Bouchaliny a drak Klapyzub.

7.15 Čmelák Aninka

7.15.1 Aninka

Čmelák Aninka dostal své jméno hned zjara po tom, co vyletěl z hnízda. Postaral se o něj majitel louky pan Navlíkal, který se svým synem Pavlem na čmeláka náhodně narazil. „...*Budeme jí od nynějška říkat čmelák Aninka, čmeláčí maminka...*“²¹ Autor si pohrál s jazykem a zdobnělinu užil záměrně, aby vyjádřil emocionální vztah k čmelákovi. Stejně tak po celou dobu zásadně užívá oslovení „maminka“, nikoliv matka.

Zajímavé je užití shody přísudku s podmínkou v přičestí minulém. Je jasné, že pokud Ondřej Sekora použije obecné jméno čmelák, následuje samozřejmě přičestí minulé zakončené typicky pro mužský rod. Pokud se v textu vyskytne označení Aninka, je spojeno s přičestím minulým se zakončením pro ženský rod. Ve spojení čmelák Aninka autor používá přičestí minulé pro mužský rod.

V knížce *ČA* jsme svědky průběhu celého života jedné čmeláčí maminky. Aninka se během děje mění a vyvíjí se. Zpočátku se projevuje jako trochu mlsný čmeláček, který se rád přejídá. Často se díky své zvědavosti dostane do situace, kdy má víc štěstí než rozumu. Trochu zápornější rysy se objevují ve snech, které se Anince zdají a ve kterých je hlavní hrdinkou právě Aninka. Působí v nich maličko pyšně a domýšlivě, neboť zde vystupuje jako vznešená čmeláčí královna s marnotratnou povahou.

Ve skutečnosti ovšem taková není. I když je občas hněvivá, v jádru je to hodná a starostlivá maminka, která se s láskou stará o celé své čmeláčí hnízdo a všichni ji mají rádi. Aninka je oblíbená i ve svém nejbližším okolí, má jen jednoho odpůrce a tím je ťuhýk, který

²¹ SEKORA, O. *Čmelák Aninka*. 5. vydání. Praha: Albatros, 1998. s. 16.

měl jednou na Aninku zálsk, ale ta ho nevědomky přelstila a ťuhýk jí to nikdy neodpustí. Nevynechá příležitost, aby si nepostěžoval na Aninku nebo na čmeláky všeobecně. „*Co chcete, co vidíte, to jezte, jen čmeláků si nevšímejte. Jsou to ničemové, podvodníci, poslouchajte jen, jak mě jednou jeden čmelák napálil.*“²² „...*Čmeláci jsou vůbec sebranka. To já vám raději povím, jak mě jednou jeden čmelák napálil...*“²³ Později se Aninka také projeví jako statečný a velice pilný čmelák.

7.15.2 Ostatní živočichové

Mezi živočichy pojmenovanými vlastními jmény patří prvorozená dcera Aninky Majdalenka. I zde je záměrně užito deminutiva kvůli zdůraznění emocionální složky, avšak důvodem mohou být i převažující kladné charakterové vlastnosti a vlastnosti fyziologické. Majdalenka je totiž malinký čmelák, který je ovšem ze všech nejčilejší, velice bystrý a chytrý, později také jako jediný v hnízdě vzdělaný.

Trefně a vtipně jsou pojmenováni dva další zástupci z živočišné říše, kteří se v knížce objevují. Černý čmelák skalní – Skalníček – a hnědý čmelák rolní – Rolníček – se ze začátku děje zdají jako hodní strýčkové, kteří Anince pomáhají. Časem vyjde najevo, že Skalníček a Rolníček jsou vlastně také čmeláčí maminky. Jeden z dalších pojmenovaných čmeláků pochází právě od Rolníčků a jmenuje se Hedvika.

V písničce, kterou Aninka zpívá ve svém hnízdu, se objevuje vymyšlený čmeláčí hrdina Čmeláčirinínek. Toto expresivní jméno, které by spíše asociovalo drobnost či bezmocnost tvora, ostře kontrastuje s odvahou a statečností Čmeláčirinínka.

Dalšími hrdiny, kteří se v knížce ČA objevují, jsou myšky (malá myška a její maminka), komáři, včely, brouci, motýli, ježek, ťuhýkové, světluška, zlatohlávci, vosy, sršni, mravenci a straka, která dostojí své pověsti a skutečně krade.

Dětskému čtenáři se také představují domácí zvířata jako koza a koně. Mezi řečí se autor rovněž zmíní o černohlavé pěničce, strnadovi, sýkorce, kukačce, hýlovi a „opičákovi“ špačkovi, který umí napodobovat zvuk téměř všech ptáků. Větší prostor v ději je poskytnut jednomu pracovitému a hodnému mravenečkovi, který zachrání malou lstí celé čmeláčí hnízdo, avšak je nazván pouze obecným jménem.

²² SEKORA, O. *Čmelák Aninka*. 5. vydání. Praha: Albatros, 1998. s. 77.

²³ SEKORA, O. *Čmelák Aninka*. 5. vydání. Praha: Albatros, 1998. s. 97.

7.15.3 Antroponyma a další propria

V knížce Čmelák Aninka se vyskytuje velké množství vlastních jmen také z lidské společnosti. Pan učitel Vrána by svým vnímavým a ochranným postojem k přírodě mohl jménem symbolizovat přechod mezi říší zvířecí a společností lidskou.

Převažují označení osob, která jsou charakterizační. Jazykově nápaditá a originální jsou jména tří záškoláků – Kazimíra Pohlouplého, Lojzy Nenechavce a Pepíka Vdolečka. Kazimír Pohlouplý je skutečně v obci takovým „kazičem míru“, ale většinou to s ním a s jeho kamarády dopadne špatně, neboť jejich počínání je velmi nerozumné a pošetilé. Lojza Nenechavec je jeho věrným druhem a nic nenechá na pokoji. Doplňuje je chlapec silnější postavy Pepík Vdoleček.

Vysokým hláskem je charakterizována pilná a snaživá žákyně Adélka Píšťalková. Dále se setkáváme s laškujícím panem Navlíkalem, kterému patří louka, kde má Aninka hnízdo, s jeho synem Pavlem a dalšími žáky jako je Vlastimil Vosáhlo, František, Pecháčková, Zlámalová, Vašek Cvrkal a Zháněl.

Někdejší místní krasavice je pojmenována poněkud staromódnějším rodným jménem, které má naznačovat stáří jeho nositelky a zní Filomena Hrabalová. Díky šprýmaři panu Navlíkalovi a jeho přesmyčce se chovatel čmeláků řídící Král na chvíli promění v čmeláčího krále. Pan řídící ve své přednášce o čmelácích zmiňuje pana Obětavého, který se vytrvale stará o čmeláky a pomáhá tak přírodě, a pana Zaspala, který má problémy se svým synem, neboť syn ráno nechce vstávat do školy.

I užití místních jmen je velice originální. Obec, ve které se děj částečně odehrává, nese název Chlapíkov, a je situována nedaleko lesa Na kopečku. K obci patří i rybník Podkoleňák mající hloubku přesně „pod kolena“. Další názvy míst jsou Počkalov, osada Tichošlap, Třešnice, Kramlíkovice a Zadní Pospíchalov.

Antropomorfizované je chlapíkovské Léto. Vyznačuje se lidskými vlastnostmi (např. přemýšlí,...).

7.16 O psu vzduchoplavci

7.16.1 Chloupek

Knížka je vyprávěním o malých dětech a je také určena dětem mladšího školního věku. Pozorujeme zřetelný výchovný aspekt, který je u Ondřeje Sekory poměrně častý. Pejsek Chloupek, který je jedním z hlavních hrdinů, se ukazuje jako hravý, temperamentní a přátelský tvor. Doplňuje příběhy Ivanky a ostatních dětí, kterých je v knížce poměrně velký počet.

7.16.2 Ostatní živočichové

Z domácích zvířat se kromě Chloupka objevuje další pes Rek a kočička Líza, kuřata, kvočna a kachňata. Kamarádi Chloupka jsou žáby, zejména pak žabák s charakteristickým jménem Skákal a jeho děti pulci. Zvláště oblíbený je pulec Černoušek, který své jméno získal na základě fyzické podoby, neboť pulci jsou černí.

Ondřej Sekora uvádí značné množství různých druhů ptáků, a tak se dějem mihnou vrabci, zvonci, pěnkaváček a pěnkavy, sýkorka, datlové, chocholoušek, vrána či brhlík. Dalšími zástupci z živočišné říše jsou myši, veverky, divoký králík, srneček, užovka, kobylky, broučci, líný slimák a ježek.

Krátce se v jednom z komiksů vyskytnou také Ferda Mravenec a brouk Pytlík, kteří ovšem nedisponují svými obvyklými dovednostmi a působí spíše jako nešikoví a amatéři.

Za zmínku stojí pojmenování dvou osob – mužíčka Povídálka, který má schopnost krásně vyprávět, že se člověku zdá, jako by všechno kolem bylo živé, a nepořádného špindíry Pavla Patlala – po výchovné nápravě Pavla Nepatlala.

7.17 Pošta v zoo

7.17.1 Propria zvířat

Děj *PZ* se odehrává v zoologické zahradě a čtenáři se nabízí opravdu nepřeberné množství všelijakých druhů zvířat. Některá zvířata se přímo děje účastní, jiná jsou zmíněna ve vyprávění, další vystoupí pouze jako součást potravinového řetězce v podobě krmení pro nějakého jiného tvora. Někteří živočichové žijí v Praze, ale řada se jich nachází ve světě.

Tentokrát převažují zoonyma vytvořená z lidských proprií, popřípadě jejich deminutivní podoby. Hned třikrát se objevuje vlastní jméno Josef v podobě deminutiva. Nositeli jména Pepík jsou krkavec a mravenečník, Pepíček se potom jmenuje malá zebra. Další zdobnělá vlastní jména pro zvířata vyskytující se v textu jsou hloupý a nenasytý medvěd Míša, medvěd Váňa, medvědice Ela, hroši Toniček a Mančinka, věčně hladový velbloud Honzík, opice Líza a malý lev Ludvíček.

Několik zoonym je také v podobě vlastního jména v nezdobnělé podobě – hroch Petr, hroch Richard. U hrochů žijících v cizině dokonce známe jejich příjmení, pochází totiž z rodiny paní Papulaté. Jedinečný je pražský hroch, u něhož jsme obeznámeni jak se jménem – Věna - tak s příjmením – Hubáček.

Záměrně exoticky působí jména zvířat, která se nenarodila v zoologické zahradě, ale teprve nedávno se do ní dostala, či žijí ve volné přírodě někde ve světě. To je také případ dvou lvů, kdy jeden se jmenuje Ramses a druhý César. Tato zoonyma evokují zároveň jistou majestátnost a vznešenost, což se také ke lvům jakožto „králům zvířat“ zcela jasně hodí. Podobně cizokrajně zní i označení velbloudice Našefatimy, které je však již počestěné, popřípadě díky zvířatům v zoo zkomolené. Opice Martalina je další ukázkou exotiku asociujícího zoonyma a v neposlední řadě je zde ještě klokanice Mab, která přiletěla z Austrálie.

Zajímavé je použití pojmenování vytvořeného spojením dvou apelatív, přičemž druhé je psané s velkým počátečním písmenem – opičák Kačer. Jako expresivně zabarvená mohou působit jména hrochů Bimbuly, Kukulinky a deminutivum ovce Ovčulinky.

Za zmínku stojí dvě nepravá antroponyma – věčný spáček při vyučovacích hodinách Franta Dřímál a holčička s neupravenými vlasy Andulka Rozcuchaná.

7.17.2 Nepojmenování živočichové

Zvířaty se to v *PZ* opravdu jenom hemží, nejenom těmi exotickými, ale i úplně obyčejnými, s jakými se můžeme setkat i u nás v obyčejném hospodářství.

Nejoblíbenější atrakcí u diváků jsou opičky – ať už opice rheus, šimpanzi, kočkodani, pavián, či snad gibbon. Kromě opic tu ale vystupuje rozmanitá škála dalších živočišných druhů – lenochod, velbloudi, hadi (např. hroznýš), klokani, osli, tygři, lvi, černý pardál, puma, levhart, sob se sobkou, medvědi s medvíďaty, lední medvědi, supi, želvy, krokodýl,

pávi, pštrosi, žirafy, zebry, antilopy, gazely, slon indický i africký, bizoni, vlci, sovy, kaloni, tukan, jeřáb královský, orli, čápi, pelikáni, albatros, papoušci, zubři, buvoli, býci, marabu, bažanti, koně, koně Převalského, mravenečník, pásovec, kozorožec, jak, gayal, zebu, divocí vepři, lachtan a dokonce velryba.

Mezi běžnější zvířata se řadí králík, jeleni, myši, kachny, husy, ovce, telata, vrabec, hrdličky, mouchy, mraveneček a téměř hlavní hrdina poštovní holub. V podobě krmení se objeví brouci, červi, pavouci, larvy, kukly, všekazi a mravenci.

7.18 Sedm pohádek

Stejně jako v knížce *Na dvoře si děti hrály*, tak i v *Sedmi pohádkách* objevíme pouhá tři zoonyma. Tentokrát se však nejedná o pojmenování kosů, nýbrž vrabců. Malá vrabčata jsou hrdiny textu *Pohádka před spaním*. Jejich jména zní Jitka, Blaženka a dál je zde užito polyonymického hypokoristika – Slávek, které může patřit hned k několika rodným jménům. Mimo vrabců tu vystupují další zástupci z ptačí říše - kosi a zmínka je o krahujci, rybkách a kočce.

V ostatních pohádkách se žádné zoonymum nevyskytuje, a jelikož se jedná o velmi krátké pohádky, počet hlavních hrdinů je značně limitován. Pohádka *Jak si šneček hrál se* omezuje na šnečka, dalších několik šneků a broučků, v textu *O hloupé huse* se objevuje jen pejsek a hloupá husa. V pohádce *Co napsaly panenky* není živočich žádný, naopak v dalším příběhu *Jak Slávek učil zvířátka číst* je zvířat hned několik – štěňátko, kočička, koza, myš a kohout. V *Krátké pohádce o zajíci* je hlavním hrdinou zajíc, další zvíře zde už nenajdeme.

7.19 Broučci na pouti

V krátkém lepoprelu určeném dětem od dvou let vytvořil Ondřej Sekora s pomocí veršů Hany Vrbové jediné zoonymum. Je jím tlustá dcera tesaříka Tereza. Dalšími živočichy zde vystupujícími jsou cvrček, střevlík, mandelinka, komáři, kobylka, čmelák, včely, chrobáci, zlatohlávci, chroust, housenka, larvy, komáři, mušky, potápníci, kovařík, majka a další broučci.

7.20 Koník Hop

Dalšího hrdinu z kresleného seriálu, jenž vycházel v novinách, představuje milý a sympatický koník Hop. Tvor je to trošku poťouchlý, ale získává si dětské čtenáře svým smyslem pro humor a také pro spravedlnost. Zoonym Hop je utvořeno stejně jako jméno kuřete Napipi od citoslovce. Tvoření zoonym z citoslovcí, jak již bylo zmíněno, není pro Sekoru právě typické a setkáme se s ním pouze v ojedinělých případech.

8. Abecední seznam zoonym

Alinka – fenka; *Voříškova dobrodružství*

Andulka – kos; *Na dvoře si děti hrály*

Aninka – čmelák; *Čmelák Aninka*

Bam – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Bim – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Bimbula – hroch; *Pošta v zoo*

Blaženka – vrabec; *Sedm pohádek (Pohádka před spaním)*

Bum – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Béd'a – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*

Beruška – brouk; *Ferda Mravenec*

Bouchal - mravenec; *Mravenci se nedají, Ferda cvičí mraveniště*

Bramborouk – brouk; *O zlém brouku Bramborouku*

Brbola – mravenec; *Mravenci se nedají*

Brbula – mravenec; *Mravenci se nedají*

Brok – pes; *Kuře Napipi a jeho přátelé*

Brouk Pytlík – brouk; *Ferda Mravenec, Trampoty brouka Pytlíka, Malířské kousky brouka Pytlíka, Ferda cvičí mraveniště, O psu vzduchoplavci*

Buchtíčka – mravenec; *Mravenci se nedají*

Bumbrlíček – kukačka; *Uprchlík na ptačím stromě*

Bzučalka – moucha; *Malířské kousky brouka Pytlíka*

César – lev; *Pošta v zoo*

Černoušek – pulec; *O psu vzduchoplavci*

Čmárybor Šmodrcha – brouk; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Čmeláčirinínek – čmelák; *Čmelák Aninka*
Dobíhal – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Dobrýjeto – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Ela – medvědice; *Pošta v zoo*
Ferda Mravenec – mravenec; *Ferda Mravenec, Mravenci se nedají, Ferda v cizích službách, Ferda v mraveništi, Ferdův slabikář, Kousky mládence Ferdy Mravence, Ferda ničí škůdce přírody, O psu vzduchoplavci*
Filuta – mravenec; *Mravenci se nedají*
Hedvika – čmelák; *Čmelák Aninka*
Hod'sem – Hod'tam – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Honil – mravenec; *Mravenci se nedají*
Honzík – velbloud; *Pošta v zoo*
Hop – kůň; *Koník Hop*
Hračička – mravenec; *Mravenci se nedají*
Chlupáček – brouk; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Chloupek – pes; *O psu vzduchoplavci*
Chrobák – chrobák; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Chroust – chroust; *Trampoty brouka Pytlíka*
Ivan – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Jejda – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Jeníček – kos; *Na dvoře si děti hrály*
Jirka – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Jítka – vrabec; *Sedm pohádek (Pohádka před spaním)*
Kačer – opice; *Pošta v zoo*
Karlík – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Kolohnát – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Koniček Zelený – kobylka; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Krtonožka – krtonožka; *Trampoty brouka Pytlíka*
Kubík – papoušek; *Uprchlík na ptačím stromě*
Kukulinka – hroch; *Pošta v zoo*

Kulihrášek – brouk; *Mravenci se nedají*

Kuřihlásek – mravenec; *Ferda v mraveništi*

Lád'a – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*

Lap – pes; *Ferdův slabikář*

Lítálek – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Líza – kočka; *O psu vzduchoplavci*

Líza – opice; *Pošta v zoo*

Ludvíček – lev; *Pošta v zoo*

Mab – klokan; *Pošta v zoo*

Macíček – zajíc; *Ferda cvičí mraveniště*

Majdalenka – čmelák; *Čmelák Aninka*

Mančinka – hroch; *Pošta v zoo*

Mandelínek Samátečka – mandelinka; *Malířské kousky brouka Pytlíka*

Martalina – opice; *Pošta v zoo*

Martička – kobylka; *Trampoty brouka Pytlíka*

Masorád – střevlík; *Ferda Mravenec v cizích službách*

Mazlíček – prase; *Kuře Napipi a jeho přátelé*

Micka – kočka; *Kuře Napipi a jeho přátelé*

Mírek – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*

Misinka – fenka; *Voršíškova dobrodružství*

Míša – medvěd; *Pošta v zoo*

Modroušek – modroušek černoocasý (pták); *Uprchlík na ptačím stromě*

Modruška – modroušek černoocasý (pták); *Uprchlík na ptačím stromě*

Mrskálek – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Mudrlant – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Napipi – kuře; *Kuře Napipi a jeho přátelé, Nápady kuřete Napipi, Všetečka Napipi, Napipi na dvoře, Naše kuře Napipi*

Napucánek – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Natáhlo – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*

Našefatima – velbloud; *Pošta v zoo*

Nebojsa – mravenec; *Mravenci se nedají*

Nedámse – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Nevíňátko – mravkolev; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Nožička – mravenec; *Mravenci se nedají, Ferda v mraveništi*
Ovčulinka – ovce; *Pošta v zoo*
pan Cvrček – cvrček; *Ferda Mravenec*
pan Hlemýžď – hlemýžď; *Ferda Mravenec*
paní Chlupáčková – brouk; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
paní Papulátá – hroch; *Pošta v zoo*
paní Růměnice – ploštice; *Ferda Mravenec*
paní Tesaříková – tesařík; *Trampoty brouka Pytlíka*
paní Vrbová – stužkonoska vrbová; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Straširybka – potápník; *Ferda Mravenec v cizích službách*
paní Střevlíková – střevlík; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Pavel – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Pavouk – pavouk; *Trampoty brouka Pytlíka*
Pepíček – kos; *Na dvoře si děti hrály*
Pepíček – zebra; *Pošta v zoo*
Pepík – krkavec; *Pošta v zoo*
Pepík – mravenečník; *Pošta v zoo*
Petr – hroch; *Pošta v zoo*
Podvodník – skorec; *Uprchlík na ptačím stromě*
Potemník – potemník; *Trampoty brouka Pytlíka*
Poutníček – pavouk; *Ferda Mravenec*
Prácička – mravenec; *Mravenci se nedají*
Pryčutíkalová – žížala; *Ferda cvičí mraveniště*
Přetrhnitka – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Pták z modrých drahokamů – ledňáček; *Uprchlík na ptačím stromě*
Ramses – lev; *Pošta v zoo*
Rolníček – čmelák; *Čmelák Aninka*
Rek – pes; *O psu vzduchoplavci*
Richard – hroch; *Pošta v zoo*

Skákal – mravenec; *Mravenci se nedají*
Skákal – žabák; *O psu vzduchoplavci*
Skokánek – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Skalniček – čmelák; *Čmelák Aninka*
Slávek – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Slávek – vrabec; *Sedm pohádek (Pohádka před spaním)*
Smrtihlav – motýl; *Trampoty brouka Pytlíka*
Splešťule – splešťule; *Trampoty brouka Pytlíka*
Strašidlák – bukač; *Uprchlík na ptačím stromě*
Šmikynožka – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Tesařík – tesařík; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Těpéro – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Tereza – tesařík; *Broučci na pouti*
Toníček – brouk; *Trampoty brouka Pytlíka*
Toníček – hroch; *Pošta v zoo*
Trávusnědlová – žížala; *Ferda cvičí mraveniště*
Trumbelínek – mravenec; *Ferda v mraveništi*
Ťutínek – mravkolev; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Tyčka – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Utíkal – mravenec; *Ferda cvičí mraveniště*
Utíkálek – mravenec; *Mravenci se nedají*
Váňa – medvěd; *Pošta v zoo*
Véna Hubáček – hroch; *Pošta v zoo*
Voříšek – pes; *Voříškova dobrodružství*
Vřetenuška – můra; *Malířské kousky brouka Pytlíka*
Vzadustálová – žížala; *Ferda cvičí mraveniště*
Zdenda – rezavý mravenec; *Ferda Mravenec v cizích službách*
Zlatohlávek – zlatohlávek; *Trampoty brouka Pytlíka*
Zobalka – vrána; *Ferda cvičí mraveniště*

9. Závěr

Literární zoonyma Ondřeje Sekory jsou originální, neotřelá a často v textu plní humornou funkci. Jejich počet je obrovský, jenom v této analýze se setkáme se 134 různými zoonymy. Označení zvířat se téměř neopakují, avšak ojediněle narazíme i na případ využití totožného pojmenování pro více odlišných živočichů (např. kočka Líza v *OPV* a opice Líza v *PZ*).

Téměř polovina všech Sekorových zoonym se vyskytuje v deminutivní podobě, často mají expresivní náboj. Nejvíce pojmenovaných zástupců náleží k živočišnému druhu mravenců. Obecně se u Sekory setkáme s nejvyšším počtem zoonym právě mezi zástupci řádu hmyzu, proto tyto drobné živočichové v jeho tvorbě vystupují do popředí. Ptačí pojmenování jsou v Sekorových dílech také poměrně frekventovaná, jména psů a koček již tolik početná nejsou.

Uvedená zoonyma nemají vždy stejný charakter a byla různě utvořena, ať již od jmen lidských, od jmen zvířecích, či byla Sekorou vytvořena na základě vnitřní, nebo naopak vnější charakteristiky, popřípadě autor vytvořil neologismus. V Sekorových textech jasně převládají zoonyma mající charakterizační funkci.

Ondřej Sekora nejen svými díly doplněnými ilustracemi, ale právě tvorbou ohromného množství rozličných a zajímavých zoonym, představuje velký přínos v literatuře pro děti. O jeho dovednosti proniknout do dětského světa a chápání svědčí fakt, že Ferda Mravenec, brouk Pytlík a další Sekorovi hrdinové jsou nedílnou součástí dětství několika generací předešlých, jsou stále oblíbení také u současných dětských čtenářů. A věřme, že s nimi poroste ještě mnoho dětí příštích generací.

Prameny

SEKORA, O. *Broučci na pouti*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1978. 11 s.

SEKORA, O. *Brouk Pytlík*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1979. 136 s.

SEKORA, O. *Čmelák Aninka*. 5. vydání. Praha: Albatros, 1998. 101 s.

SEKORA, O. *Ferda cvičí mraveniště*. 5. vydání (v Olympii 3. vydání). Praha: Olympia, 2001. 138 s.

- SEKORA, O. *Ferdův slabikář*. 7. vydání (v Albatrosu 6. vydání). Praha: Albatros, 1999. 75 s.
- SEKORA, O. *Knižka Ferdy Mravence (Ferda Mravenec, Ferda Mravenec v cizích službách, Ferda v mraveništi)*. 3. vydání. Praha: SNDK, 1968. 179 s.
- SEKORA, O. *Kronika města Kocourkova*. 7. vydání. Praha: Albatros, 2000. 125 s.
- SEKORA, O. *Malované počasí*. 9. vydání (1. vydání v Amuletu). Praha: Amulet, 2001. 21 s.
- SEKORA, O. *Mravenci se nedají*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1980. 90 s.
- SEKORA, O. *Na dvoře si děti hrály*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1977. 82 s.
- SEKORA, O. *Kuře Napipi a jeho přátelé*. 4. vydání. Praha: Olympia, 1999. 73 s.
- SEKORA, O. *O psu vzduchoplavci*. 1. vydání. Praha: SNDK, 1961. 72 s.
- SEKORA, O. *Pošta v zoo*. 3. vydání. Praha: Albatros, 2001. 96 s.
- SEKORA, O. *Sedm pohádek*. 4. vydání (v Olympii 1. vydání). Praha: Olympia, 2000. 22 s.
- SEKORA, O. *Uprchlík na ptačím stromě*. 7. vydání (v Grafoprint-Neubert 1. vydání). Praha: Grafoprint-Neubert, 1994. 203 s.
- SEKORA, O., J. *Vesele s Ondřejem Sekorou*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 128 s.

Odborná literatura

- ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. 171 s.
- HASMANOVÁ, J. Jména koní v západních Čechách. In *Onomastický zpravodaj*, 28, 1987, s. 121-122.
- CHALOUPKA, O. a kol. *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1985. 480 s.
- KARLÍK, P.; NEKULA, M.; PLESKALOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s.
- KLIMEŠ, L. Jména zvířat v Demlově Mohyle. In *Acta onomastica*, 48, 2007, s. 267-268.
- KNAPPOVÁ, M. *Jak se bude Vaše dítě jmenovat?* 3. vydání. Praha: Academia, 1996. 358 s.
- KNAPPOVÁ, M. K funkčnímu pojetí systému vlastních jmen. In *Slovo a slovesnost*, 1992, roč. 53, s. 211-214.
- KNAPPOVÁ, M. Osobní jméno jako fenomén sociolingvistický. In *Český jazyk a literatura*, 1996-1997, roč. 47, č. 3-4, s. 52-59.

- KNAPPOVÁ, M. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. 1. vydání. Praha: Academia, 1989, 204 s.
- KVÍTKOVÁ, N. *Výzkum zoonym*. (v tisku).
- LEDERBUCHOVÁ, L. Pojmenování postavy ve struktuře uměleckého textu. In *Onymické systémy v regionech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995. s. 215-222.
- MERHAUT, L. a kol. *Lexikon české literatury 4/I S-T*. 1. vydání. Praha: Academia, 2008. 1082 s.
- PASTYŘÍK, S. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 140 s.
- KOL. AUTORŮ Ústavu pro jazyk český AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. vydání. Praha: Academia, 2003. 647 s.
- SPAL, J. Jména našich psů a koček. In *Zprávy kruhu přátel českého jazyka*, leden 1965, s. 11-17. Výťah ve *Zpravodaji Místopisné komise ČSAV*, 7, 1966, s. 146-148.
- STEHLÍKOVÁ, B.; VAŘEJKOVÁ; V; SEKORA, O. J. *Ondřej Sekora / Práce všeho druhu: osobnost a dílo*. 1. vydání. Praha: Práh, 2003. 235 s.
- Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich*. Lublin, 1996.
- ŠLOSAR, D. Proč se Proškoví psi jmenovali Sultán a Tyrl? In *Tisíciletá*. Praha, 1990. s. 57-58.
- ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vydání. Brno: Vydavatelství MU, 1999. 191 s.
- TÉMA, B. Jména skotu a koní na východním Těšínsku. In *ZMK 11*, 1970. s. 54-63.
- UTĚŠENÝ, S. O jménech krav na Jičínsku. In *ZMK 3*, 1962. s. 208-216.
- ZACHOVÁ, A. Vlastní jména koček a psů jako součást významové roviny Čapkových textů. In *Onymické systémy v regionech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995. s. 223-227.

Ostatní zdroje

- KLÍMOVÁ, J. *Velká výstava „Hurá za Ferdou Mravencem“ v Přerově* [online]. c2009, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z:
<http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1724>
- FENCL, I. *Byl to básník – Ondřej Sekora, otec Ferdy Mravence* [online]. c2009⁹, [cit. 2010-04-07]. Dostupné z:

<http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=402&Itemid=382
9>

VOJTKOVÁ, M.: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. c1998, [cit. 2010-04-07].

Dostupné z:<<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=638>>